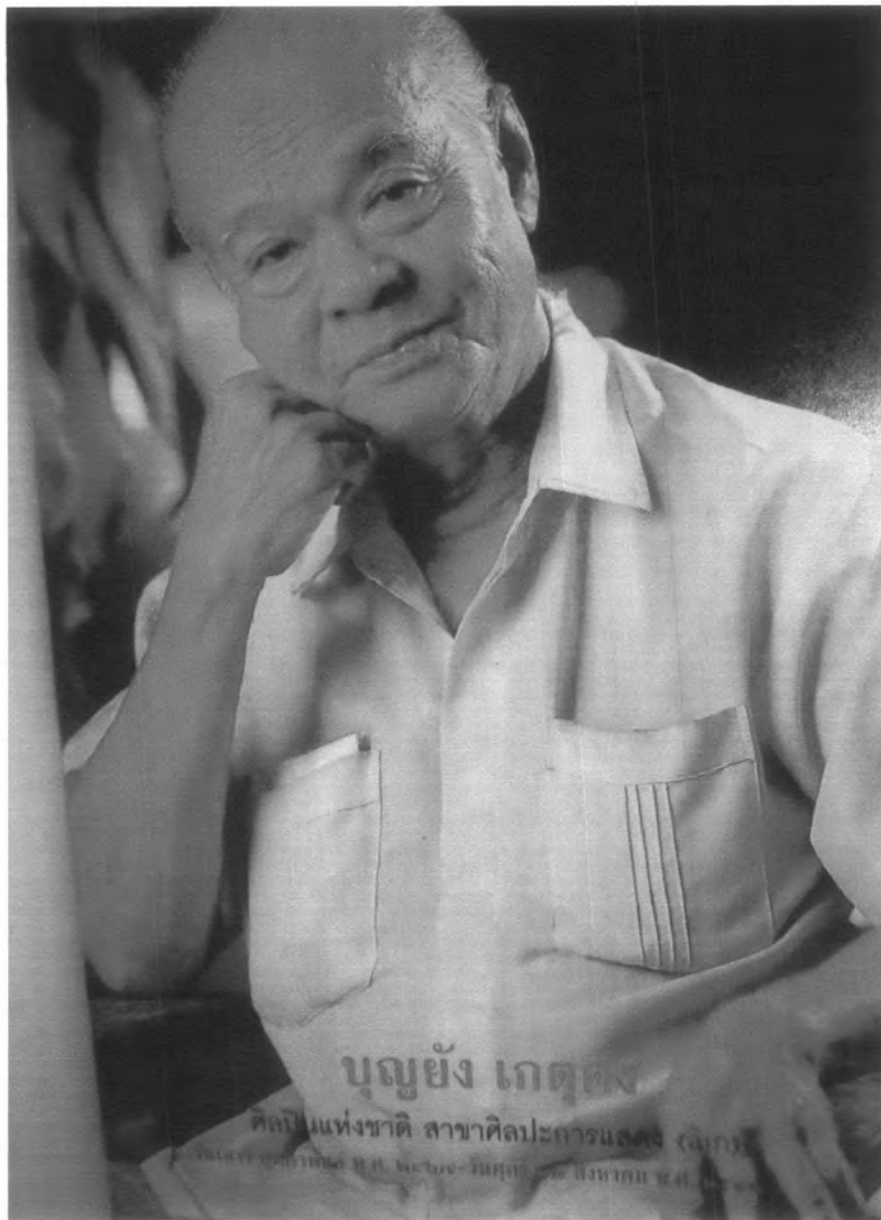

บทที่ 2
ประวัติชีวิต ครูบุญยัง เกตุคง

ภาพที่ 1 ครูบุญยัง เกตุคง บันทึกภาพเมื่ออายุ 67 ปี

ครูบุญยัง เกตุคง เป็นบุตรของนายพยอม เดิมชื่อเที่ยง มีอาชีพเป็นนายโรงลิเก ย่านบางลำพู กับนางเขียน เกตุคง (ศรีประเสริฐ) เกิดที่จังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อวันเสาร์ เดือนกุมภาพันธ์ ปีชวด พ.ศ. 2467 เสียชีวิตเมื่อวันศุกร์ที่ 22 สิงหาคม 2540 ด้วยโรคหัวใจล้มเหลวเฉียบพลัน สิริรวมอายุได้ 73 ปี

คุณพ่อของครูบุญยัง เกตุคง เล่นลิเกเป็นอาชีพ ภายหลังเป็นได้โศกณะลิเก เปิดวิกย่านบางลำพู ส่วนคุณแม่มีอาชีพทำสวนแถวคลองสนามชัย วัตถุประสงค์ปัจจุบันเรียกวัดบางประทุนนี้ว่าวัดแก้วไพฑูรย์ (บางขุนเทียน) คุณปู่ชื่อใจ คุณย่าชื่อเพียร เป็นชาวสวนอยู่ที่ดาวคะนอง ส่วนคุณตาชื่อเปลี่ยน ศรีประเสริฐ เป็นผู้พิพากษาชั้น 2 เป็นทนายและเป็นหมอแผนโบราณ และคุณยายชื่อภู่อำชีพค้าขาย (ขายกล้วยแขก) เป็นชาวสมุทรสงคราม มีพี่ชายคนเดียวชื่อบุญยงค์ เกตุคง พ.ศ.2463 ภายหลังเป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ใน พ.ศ. 2531 มีน้องชายชื่อทองอยู่ ไม่เป็นทางดนตรี ภายหลังไปซ่อมเครื่องยนต์ แถบล้านราชณ์ จังหวัดลพบุรี และมีน้องสาวคนสุดท้องชื่อเบญจางค์ สาบสูญไประหว่างไปจุดพลอยที่จังหวัดจันทบุรี

ภาพที่ 2 ภาพบรรพบุรุษของคุณครูบุญยัง เกตุคง

การศึกษาสายสามัญ

คุณครูบุญยัง เกตุคง สำเร็จการศึกษาวิชาสามัญจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดชนะสงคราม บางลำพู กรุงเทพมหานคร

ชีวิตวัยเยาว์และการศึกษาทางดนตรี

ครูบุญยัง เกิดมาโดยมีพี่ชายซึ่งมีอายุห่างกันประมาณ 4-5 ปี และด้วยความชื่นชอบในเสียงดนตรีของคุณชาย และคุณแม่ จึงเป็นเหตุให้พี่น้องทั้งสองคนได้เข้าไปเรียนดนตรีกับคุณครูหรั่ง พุ่มทองสุข ครูบุญยังเล่าถึงการเข้าไปเรียนดนตรีในบ้านครูหรั่ง ซึ่งบันทึกไว้ในหนังสือ "บุญยังทุ่มสุด" โดยเสถียร ดวงจันทร์ทิพย์ ว่า

...ชายผมเขาอยากให้หลานมีวิชาทางนี้ เพราะยุคนั้นกำลังเฟื่อง คุณพระ ประณีต เขาว่าดีระนาดเก่ง ผมก็ไม่ได้ฟัง เขาว่าดีทางลือกเหลือเกิน เพราะเหลือเกิน แล้วครูหรั่งเขาเป็นคนน้องของของคุณพระประณีต ยายพาไปฝาก

...ตอนที่แม่กับยายพาไปฝากครูหรั่งนี้เรายังเป็นเด็กนี่ครับไม่รู้หรือว่าชอบทางนี้หรือไม่ แต่แม่แกชอบ เราก็ตามใจแก ...แต่พออยู่ ๆ ไปก็ชักสนใจเหมือนกัน สมัยนั้นมันกำลังเฟื่อง มีวง โนนวงนี้ อย่างวงบ้านหม้อ วงเทเวศร์ ผู้ใหญ่ก็พูดกันว่าถ้าเรียนมากๆ โด่ซิ่นก็จะได้ทำงานในวงนั้นแหละ เราเด็ก ๆ ฟังแล้วก็นึกสนใจอยู่

...พอไปฝากครูหรั่ง ครูหรั่งก็รับผมกับรงค์เอาไว้อยู่กับเขาเลย เวลาว่างงาน เขาก็ใช้เราไป สมัยนั้นได้ประมาณ 2 สตางค์ สตางค์มีรูนะ เพราะกินอยู่กับเขา

ครูหรั่งเป็นคนน้องของพระประณีตวรศัพท์ ในสมัยรัชกาลที่ 6 แต่ไม่มีขสลาบรรดาศักดิ์ เป็นคนน้อง แดกถานมากเหมือนกัน ปี่เป่าได้ ระนาดตีได้ ได้ทุกอย่าง เครื่องหนังเก่ง ร้องเร็ง ได้ทั้งนั้น

....เป็นชาวบ้านนี้ละละ บ้านครูหรั่งนี้เราไม่ได้กินข้าวของครูหรั่งหรือครับ มันเป็นตึก.. เป็นวัง ของภรรยาของเจ้าอะไร...แล้วมีปี่พาทย์ ครูหรั่งนี้คุณอยู่ เวลาว่างงานศพหรืองานบวชนาค ว่างงานมงคลอะไรต่างๆ ครูหรั่งก็จัดไป เป็นผลประโยชน์ของครูหรั่ง แต่ส่วนอาหาร ในตึกนั้นส่งมาให้ ผมไม่ทราบว่...ชื่ออะไร

...แล้วครูหรั่งเลี้ยงลูกศิษย์ ไม่ได้หุงข้าวหรือครับ ตอนนั้นประตูน้ำฯ มีวังอยู่วังหนึ่ง เจ้าเขาก็เอากะละมังใหญ่ ๆ ใส่ข้าวมาเต็มแล้วมีกับข้าวมาอีกสัก 2-3 อย่าง มาทิ้งไว้ให้ครูหรั่ง ครูหรั่งก็ให้เลี้ยงลูกศิษย์

...แต่ผมสองคนพี่น้องไม่ค่อยได้กินกับข้าวเขาหรือครับ เพราะพอข้าวมา ผู้ใหญ่ก็รีบเข้าก่อน ก็ได้ข้าวแะะ กว่าเราจะเข้าไปก็ถูกถีบหัวครับ ไม่ให้เข้า

รังแกเด็กกัน สองคนพี่น้องเลขออกชามาก ไม่ได้กินอ้ม ตอนนั้นอายุผมกะ
ว่าประมาณ 11-12 ขวบ (เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์, 2535: 14 - 20)

อาจารย์วัลลภ สดประเสริฐ ลูกศิษย์คนหนึ่งของครูบุญยัง เกตุคง ได้เล่าว่าครูบุญยังเคยถ่ายทอด
เรื่องราวเกี่ยวกับการเรียนดนตรีที่บ้านครูหรั่ง พุ่มทองสุกว่า

...ครูยังเคยเล่าว่าตอนเรียนกับครูหรั่งก็ได้ขึ้นเริ่มต้น พื้นฐาน อย่าง
แรกโบราณเขาต้องให้เรียนฆ้องวงใหญ่ เรียกว่าสาธการ ตัวนี้เป็นตัว
สำคัญ เป็นเครื่องมือสำคัญ พอเราได้แล้ว มันจะคล้าย ๆ เราอ่าน ก ไก่
ได้ ถ้าเปรียบหนังสือ ได้ก ไก่แล้ว สระอะ สระอา สระอิ สระอี ก็จะมี
แตกออกไป แต่ตอนนั้นไม่ได้อะไรเท่าไร

ครูหรั่งท่านดีมาก ๆ เลข แค่นี้ยังไม่ถูกปุม โถ่งโห่งเต่งเต่งแก
คบผัวะเลข มันก่อนไปทางซ้าย แกก็คบบอกทีให้มาทางขวา แล้วเอาไม้
ทุ้มตีหน้าแฉเลข ตรงกลางหัวเลข ทีนี้พอร้องให้ "อ้อ..สาออยเธอ เธอ
อีกที

...ก็เหลือกำเหลือเกินละครับ เพราะฉะนั้นเพลงถึงได้แม่นเพลงกัน
นัก (วัลลภ สดประเสริฐ, สัมภาษณ์ 8 กุมภาพันธ์ 2552)

ครูบุญยังอยู่บ้านครูหรั่งได้ไม่นานก็ต้องหนีออกจากบ้านครูหรั่งไป เนื่องจากถูกลูกชายครูรังแก
ตามประสาเด็ก ครูบุญยัง เกตุคง เขียนเรื่องราวดังกล่าวไว้ในหนังสือ "บุญยัง ทุ้มขอด" ซึ่งเป็นการให้
การสัมภาษณ์วารสารลลนา ดังข้อความต่อไปนี้

... ผมทนความบีบคั้นจากลูกชายครูหรั่งไม่ได้ เพราะว่าทนถูกรังแก
ไม่ได้ คือเขารังแกผม เตะผมมั่ง ถีบผมมั่ง ผมไม่สู้เขาเพราะเกรงครู

บีบคั้นมาก ทนไม่ไหว อด ๆ อยาก ๆ ขงค์เขาก็ส่งสารผม ผม
ร้องให้ทุกวัน เขาเป็นคนใจร้อนนี้ เขาก็บอกว่า "เฮ้ย ! อยู่ไม่ได้แล้วเว้ย

... ลูกชายครูรังแกผมกับรังแกขงค์ ... (เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์
(รวบรวม), 2541: 163)

ครูบุญยังค์ เกตุคง เล่าถึงเรื่องราวของครูหรั่ง พุ่มทองสุก ซึ่งบันทึกคำพูดของครูไว้ในหนังสือ
"ครูบุญยังค์ เกตุคง" โดยเสถียร ดวงจันทร์ทิพย์ ว่า

...ครุหรั้งนี้แต่ก่อนทีเดี๋ยวกแก็เป็นคนคิดฝัน แต่มีวิชาทางคนตรี ก็ไม่
ถึงกับเลิศเลออะไรนะ พอสั่งสอนลูกศิษย์ได้ เป็นนักเลงนะ รูปร่างสูง
ขาว คนเอาจริง ถ้าเวลาจะเอาใครนี่ไม่ใช่หน้าขึงขัง เหมือนยักษ์มาร
หัวเราะธรรมดาดีแหละ

ครุหรั้งท่านมีบุญอย่างหนึ่ง คือ ท่านเป็นครุคนตรีอยู่ในวังของพระ
ยาสุธรรมมนตรี พ่อของพระสุจริตสุดา เมื่ยรัชกาลที่ 6 ท่านเห็นว่าครุ
หรั้งมีความสามารถก็เลี้ยงเอาไว้ ไม่ต้องเสียค่าที่ค่าทาง บ้านมีให้อยู่
ข้าวมื้อให้กิน เมียของครุหรั้งก็หุงข้าวอยู่ในวังให้คนในวังกิน แล้วก็เอามา
กินในบ้านด้วย บ้านครุหรั้งอยู่ทางวัดขุนจันทร์ใกล้ๆ วัดหมู(อัสสร
สวรรค์)

อยู่บ้านครุหรั้งผมก็หัดตีฆ้อง ผมเป็นคนฆ้องเล็ก พี่เชื้อเขาตีฆ้อง
ใหญ่ได้อย่างเดียว ผมตีไปหลับไป ยังเขาก็ตีถึง ไม่เป็นอะไรตอนนั้น
ลูกศิษย์ในบ้านก็มีพี่เชื้อ, สมาน, ผม, ช่าง, พี่ปลั่ง, พี่วาน, ราชิ, สะอาด แล้วก็
ใครต่อใครอีกหลายคน มีรุ่นใหญ่รุ่นเล็กราวสิบกว่าคน ไปงานครุก็แจก
ตั้งค์ให้ ได้บ้าง ไม่ได้บ้าง เพราะกินอยู่กับครุนะครับ (เสถียร ดวง
จันทร์ทิพย์, 2535: 15)

จากหนังสือเล่มเดียวกัน ครุบุญองค์ เล่าเหตุการณ์ในบ้านครุหรั้ง พุ่มทองสุก

ดังนี้

ไอ้ลูกชายครุที่ชื่อราศีมันขี้โกงแง่มาก ผมก็เป็นลูกไล่ลูกน้องเขา
แต่ผมไม่ยอมนะ ไอ้น้องชายผมมันถูกรังแกอยู่เรื่อยๆ เวลาเห็นน้องถูก
รังแกผมก็เข้าห้าม แต่ก็ถูกผลักไสไล่ส่ง เอ็งอย่ามาขุ่นนะ อะไรแบบนี้ละ
ตอนนั้นไปเล่นน้ำกันที่ประตูน้ำภาษีเจริญ ถูกมันแกล้ง พอเขาปล่อย
น้ำเราก็อ้ว โหกัน ไปโหกันมา พอผลอมันจับน้องผมค่น้ำ น้องผมเกือบ
เข้าไปอยู่ใต้ท้องเรือมาด ผมนึกว่าน้องผมตายแล้วตอนนั้น เพราะเข้าไป
อยู่ใต้ท้องเรือครั้งตัวแล้ว แต่ก็รีบช่วยกันเอาออกมาจนได้ คินะที่น้ำพัด
ไม่แรง

ก็คิดว่าเอ ถ้าอย่างนี้เห็นจะอยู่ไม่ได้แน่ แล้วก็มาโดนอย่างนี้ อย่างนี้ อีก แล้วครูก็คิดสินเขียนน้องเราพร้อมทั้งเขียนเราด้วย หาวาเราเข้าข้าง น้อง เอ๊ะถ้ามันจะไม่ดี

ครับที่นี้ก็ทนไม่ไหวนะ ต่อเพลงอะไรก็ต่อละ แต่ความจำผมไม่ค่อยดีหรอก ตอนนั้นผมไม่เอา ไม่ค่อยรักเท่าไร ยังไม่เกิดอารมณ์ทางคนตรี แต่ว่าเพื่อนสมานเขาแนะนำมา แล้วแม่ก็พาบุญชั่งน้องชายมาฝากด้วยกัน พอทนไม่ไหวก็หนีครู แต่รุ่นที่เขาขังหนีกันเลขครับ มีพี่เชื้อพระประแดงกับสมานเขาหนีออกไปก่อน ทำรอยให้เราเห็นว่าเขาทนไม่ไหวกันแล้ว

เอาอย่างนี้คิดว่า ลูกครูนะถึงยังไงครูก็ต้องรักลูกมากกว่า เวลาเมื่อเรื่องอะไรเกิดขึ้น ครูก็ต้องเข้าข้างลูกก่อน แบบลำเอียงนะ พูดย่างๆ เราก็ผิดทั้งปี

เวลานั้นบุญชั่งเพิ่งอายุได้ราว 5-6 ขวบ พ่อผมเขาก็เล่นลูกได้เมียใหม่ อยู่ในกรุงเทพฯ แม่ก็พาขเรือขายปลาอยู่คลองบางประทุน คลองบางขุนเทียน ผมอยู่กับครูหรั่งก็หลายปี เรียนหนังสือจากชั้นเตรียมมาจนได้ปอหนึ่ง ตอนจะหนีผมมีเงินติดตัวอยู่ 12 สตางค์ ปรีกษาบอกกับน้องชายว่าเสียอยู่ไม่ได้แล้วนะ หนีกลับบ้านกันเถอะ ไปตายเอาดาบหน้าว่าอย่างนั้น สมัยนั้นมีเรือแม่ล้ขาวของนายเลิศ วิ่งจากประตูน้ำไปตลาดพดู เสียค่าเรือคนละสตางค์ สองคนก็สองสตางค์ เหลือ 10 สตางค์ จะขึ้นรถราง เขาคิดคนละ 6 สตางค์ ก็ไม่พอสิเรา สองคนพี่น้องถ้าขึ้นรถไปได้ รถไฟคิดคนละ 5 สตางค์ ก็ค่อยๆ หลบออกมาตอนกลางวัน ไม่ค่อยมีคนอยู่ แล้วก็ขึ้นรถไฟหนีมาลงที่บางประทุน วิ่งเข้าสวนอย่างแรง วิ่งกันจ้ำละหวั่นเลขครับ เขาให้คนมาตาม แต่เราบอกว่าไม่กลับไปแล้ว เพราะมาถึงบ้านก็เล่าให้แม่ฟัง แม่ก็ส่งสารครับ ถามว่าแล้วเอ็งจะทำยังไง ผมก็บอกว่ากลับไปอยู่บ้านพ่อทองหล่ออย่างเดิมคิดว่า ผมก็ย้อนกลับไปอยู่มหาชัยอีก ตอนนี่ผมพอได้เพลงอะไรบ้างแล้ว

(เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์, 2535: 19)

ภาพที่ 3 ภาพรถรางซึ่งคุณครูบุญยัง เกตุคง ใช้โดยสารในสมัยนั้น

จากเอกสารที่พบ จะเห็นได้ว่า ชีวิตในวัยเยาว์ของคุณครูบุญยัง เกตุคงนั้นต้องมีความอดทนในการเล่าเรียนเพื่อให้ได้วิชาจากสำนักคนตรีที่มีชื่อเสียงสำนักหนึ่งย่านภาษีเจริญซึ่งเป็นลักษณะสำคัญประการแรกในการที่จะศึกษาทางคนตรีต่อไป หลังจากที่ครูบุญยัง เกตุคง ออกจากบ้านครุหรั้ง พุ่มทอง-สุก แล้วจึงคิดหาวิชาความรู้ต่อไปโดยติดตามพี่ชายไปอยู่ ณ วัดช่องลม จังหวัดสมุทรสงครามกับหลวงปู่เทิ้ม แจ่มแจ่ม

หลังจากที่หนีไปจากบ้านครุหรั้งแล้ว เขาก็เอาไปฝากเป็นลูกศิษย์วัดที่วัดช่องลม อยู่กับหลวงปู่เทิ้ม แจ่มแจ่ม เจ้าอาวาสช่องลม อำเภอท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร บ้านท่านเป็นบ้านคนตรี มีอังกะลุง มีแคน มีปี่ฝรั่ง และมีเครื่องไทย แล้วแต่จะหัด ในสมัยก่อนวัดถือว่าเป็นศูนย์รวมและเป็นที่ศึกษาทั้งทางธรรมและทางโลก มักจะมีผู้นำเด็กไปฝากกับพระอยู่เสมอให้เล่าเรียนวิชา โดยเด็กเหล่านั้นมักจะถูกเรียกว่าเด็กวัด ครูบุญยังได้กล่าวถึงเหตุการณ์ขณะนั้นไว้ในหนังสือ "ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ" ว่า

สมัยอยู่วัด เขาก็ตามท่านออกบิณฑบาต ขงค์ก็ถาดหนึ่ง ผมก็ถาดหนึ่ง ช่วยท่านรับแกง พระมีหน้าที่รับแค่ข้าว ผมสองคนสามารถเห็นถาดแล้วเดินปล่อยมือกลับวัดได้เลยเพราะชำนาญทำทุกวัน...ก็อยู่ดีครับ จนอยู่มาวันหนึ่งขงค์เขาหายไป ท่านก็ใช้ให้ผมไปตาม พอไปตามผมเห็นขงค์เขาสื่อคืออกกลับหลังอยู่ ไปถึงเห็นก็ไม่พูดอะไร อยากจะให้

เขาแก้ตัว เลยปล่อยเขาเล่นไป ประเดี๋ยวผู้ใหญ่มาแล้ว จับหัวปีกไปเสย
พาเข้าไปหาอาจารย์เต็ม...อาจารย์เต็มก็ถามว่าไปไหนกันมา ของค์เขาก็
รับว่าไปเล่นลื้อคือถอยหลังอยู่

"อ้าว...แล้วเจ้ายังละ ให้ไปตามทำไมไม่ตาม"

...ผมก็บอกว่าผมเห็นเขาเล่นเสยอยู่ ผมเลยไปยืนดูครับ

"อ้อ...ดีมาก" ...แล้วท่านก็สั่งลูกน้องเอาหางกระเบนมาครับ ไอ้คน
เล่น เจ้าขงคี่นี่ 8 ที เจ้ายังคนตามไม่เลือกตาม ตามไปแล้วไม่พูด เอา 5 ที
ห้ามกระดุกกระดิกนะ แล้วแก้ผ้าหมดครับ หวดพับแรกก็สะดุ้งครับ
ขงคี่ก็ต้องสะดุ้งมันไม่ได้เจ็บที่ตูด มันมาแฉๆ นี่ครับ (หน้าขา) ขงคี่
โดน 8 ที กลายเป็น 9 ที ผมโดน 5 ที กลายเป็น 7 ที เพราะสะดุ้ง 2 ที
เจ็บปวดมาก ๆ เกิดมาไม่เคยเห็น แดกเลยครับ เลือดซึมเลย

...เสร็จสรรพแล้ว ชายผมนาน ๆ แกก็มาสักที แกคำขานี่ครับ พาย
เรือค้าขาย ก็มาถามทุกข์สุข ผมก็ร้องไห้ เล่าให้ชายฟังว่าอาจารย์เต็มตีผม
เปิดแผลให้ดู ชายก็สวดว่า

"โอ้โห...ตีด้วยอะไรลูก"

...ตีด้วยหางกระเบน ชายก็ไปรออยู่จนอาจารย์เต็มมา

"ลูกอินัน อินันไม่เคยตีด้วยซ้ำ เขาตีก็ตีด้วยไม้ ทำไมท่านกรูณากับ
เด็กมากเกิน ไปตีด้วยหางกระเบน"

"อ้าว...ตีแล้ว จะได้เข็ดหลาบเข็ดจ๋า"

ไม่เอาละคะ อินันจะมาลา 2 คนที่น้องนี่กลับ

(ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ, 2535: 22)

ครูบุญยังจึงกลับไปอยู่บางประทุน อยู่กับชายซึ่งตอนนั้นท่านก็แก่มาก แต่พอที่จะพายเรือขาย
ของไหว ชายก็เป็นห่วง อยากให้พี่ชายเข้าไปเป็นทหารแตรอยู่ที่กองดุริยางค์ทหารเรือ แต่พี่ชายก็ไม่
เอา

ครูบุญขงคี่กับครูบุญยังกลับมาอยู่กับชายได้ไม่นาน พ่อเที่ยงก็มาขอกับแม่เขียนว่าจะมารับสอง
คนพี่น้องไปเลี้ยง ด้วยเห็นว่าแม่เขียนมีภาระที่จะต้องเลี้ยงลูกอีกสองคน ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง
คืออยากให้ได้วิชา ให้ไปเรียนหนังสือด้วย เรียนดนตรีด้วย ซึ่งตอนนั้นทั้งคู่ก็เป็นคนครึ่งบ้างแล้ว พอไป
งานกับเขาได้ แม่จึงยินยอมให้ทั้งสองคนไปด้วยเพราะเห็นแก่นาคของลูกชาย

ครูบุญยังกับพี่ชายได้เข้ามาอยู่บ้านเช่ากับพ่อเที่ยง ในตรอกถนนที่บางลำพู ซึ่งมีแม่เลี้ยงชื่อ กวยเป็นผู้ดูแลและให้ความรักความอบอุ่นเสมือนแม่ผู้ให้กำเนิด พ่อเที่ยงเล่นลิเกอยู่กับคณะหมื่นสุข สำเร็จสรวลที่วิกตลาดทุเรียน ภายหลังได้เป็นหัวหน้าคณะลิเก ครูบุญยังได้ให้สัมภาษณ์เรื่องดังกล่าวไว้ในหนังสือศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษว่า

...คุณพ่อผมเป็นหัวหน้าคณะ ชื่อ นายพะยอม เขิด ที่ต้องมีเขิดต่อท้าย เพราะสมัยนั้นมีหลายพะยอม มีนายพยอม เม่งเส็ง เพราะหน้าแกเหมือน เข็ก นายพยอม หนูหรั่ง เพราะหน้าแกแหลม เล่นเป็นควพระ แล้วนาย พะยอมคำอีก... แต่พ่อผมนายพยอม เขิด นายพยอมใหญ่เขาก็เรียก เพราะพูดถึงท่าเขิด ลิเกผู้ใหญ่ว่า สู๊แกไม่ได้ แกร่าสวย แล้วสวยอยู่ท่า เดี่ยวตอนเขิด” ในระหว่างที่อยู่กับพ่อเที่ยง เวลาที่พ่อไปเล่นลิเก พ่อจะ นำพี่ชายไปฝากไว้ที่วงปีพาทย์ประจำวิก ซึ่งเป็นวงของบ้านครุย ประณีต (ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ, 2535: 123)

ครูบุญยัง ได้บรรยายในรายการคุยกับนักศิลปะนาฏศิลป์ ที่ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัดว่า

...พอมายู่กับคุณพ่อที่สิบสามห้าง ตลาดบางลำพูเนี่ย พ่อเขาไปเล่น ลิเกที่วิกตลาดทุเรียน ตลาดนานา ผมก็ตามไปดู ก็เข้าไปคลั่งคลึงในวงปี พาทย์ คีตฉิ่งได้ ได้โหม่เค้าก็เรียก “ไอ้หนูมานี่ ภูให้มึงตั้งคั้งนี้” สมัยนั้น สดางคั้งนี้ แจ่มมากครับ ตีใจเกือบตายแหละครับ ซื่อน้ำแข็งได้แล้วยัง เหลือครับ ค่อมามีหุ้มเหล็กวางอยู่ ผมก็เลยเข้าไปตี ทีนี้ได้โหม่ให้ สามคั้ง เลขครับขึ้นเลข กลางวันเรียนหนังสือ เก็บใส่กระปุกสองคั้งเอาไปตั้งคัง เดี่ยวพอครับ จากหุ้มเหล็กก็เลื่อนตีหุ้มไม้ คีตฉิ่งใหญ่สิครับ หน้าเข้า เค้า ก็ให้โหม่โรงตีระนาดครับ พวกผู้ใหญ่เค้าก็ไปติดผู้หญิงนอกวิก ไปจับ แม่ค้าบ้างอะไรบ้าง เราก็เป็นเด็กครับ เฮ้อ “ผู้น้อยค้อยค้อย ประนมกร เหนือขไปก่อนแล้วจะตายเมื่อปลายมือ” ไอ้ที่เค้าว่านะครับ เค้ามีกระคัง ครับ พอเสียงกระคังคังก็ออกภาษา ตอนนั้นเพลงการยังไม่ค้อยได้ ทีนี้ ผู้ใหญ่ต้องเข้ามา

...แหมผมก็เขี้ยวเข็ญมาคนเดี๋ยวนี้แหละครับ ตั้งแต่สาธุการยันจบ กราวใน มันก็ทรมาณแต่ก็เป็นผลดี เพราะมันทำให้มือไม้เรานี้ชำนาญเข้า

กินมาตั้งแต่สามสตาจค์ พอติระนาดได้นี้ก็ชักขึ้นเป็นห้าสตาจค์ สิบสตาจค์ เก่งแล้วครับ ครูหลินั่นนะครับ วัตถุประสงค์นี่เอง พอรู้ข่าวเข้าก็มาพาผมไป ที่นี้ผมก็รับลิเกไปเรื่อย ทั้งนายพัฒ นายเจือ นายโชติ นายชิน อะไรต่างๆนี่ผมก็รับ รู้สึกว่าจะตั้งอยู่สมัยหนึ่ง ชักจะมีการหกสลิ้งแล้วครับ ตอนนี้อ่าตัวมันขึ้นไปชอบกล ก็สมัยก่อนเสียเช็ดตัวมันสามสิบสตาจค์ ร้านนพรัตน์ สุทธิสารพาณิชย์ บางลำพูนี่ละครับผมจำแม่น

...หนักเข้า หนักเข้า น้อยใจครับ ทำไมพระเอกเค้ากินถึงสิบสลิ้ง สามบาท ไอ้เราเนี่ยแม่โหมโรงนะ ปัด โธ่เหว้อ ไหลโคลย้อยเขียว แม่พ่อพระเอกออกมาเนี่ย อู้หน้าตาจุ่มจิ้ม กลับใจครับ ผมกลับใจไม่เอาแล้ว เป็นลิเกบ้างดีกว่า คุณพ่อเราก็เป็นลิเก รับสมบัติอันมหาสารอันนี้ ชักจะดีกว่า

...หาแล้วครับต้องหาครูไป ไปได้ลุงวาคเม็คขุน แกเป็นนางครับ ไปหัดสืบลอยอยู่พักนึงครับ สมัยก่อนไม่มีผู้หญิงครับ เค้าใช้ผู้ชายเป็นนาง ในยุคนั้นนะครับ ก็ได้ครูที่หนึ่งนายวาคเม็คขุน ครูที่สองนายสนิทจรรยา มาหมคเอา คุณลุงเต็ก เสือสง่า ที่อยู่โคราช โนนแหนะครับ เจ็บมากไปเรียนมันที่สูงสุดเลย สงสัยว่าอึเหนานี้มันเป็นอย่างนี้ พระราชนิพนธ์มันเล่นชากันเหลือเกิน ไม่มีใครเค้าอยากจะให้ ตอนนั้นเค้าหวงวิชากัน ไปขอตัดต้นไม้ฉายกริชนี้เขาไม่ให้หรือครับ ดีไม่ดีเค้าจะถีบเอาด้วย หาว่า มึงนี่กำแหงหาญเหลือเกินนี่ เพลงช้าเพลงเร็วยังไม่ได้เลือกจะมาเอาตัวนั้นตัวนี้

ระหว่างนั้นแม้จะพยายามเก็บเกี่ยวความรู้ทางด้านปี่พาทย์อยู่ แต่ในจิตใจของครูบุญยังก็เริ่มเอนเอียงเข้าหาการแสดงลิเกบ้างแล้ว และค่อยๆ ศึกษาทีละน้อย จากแบบครูพักลักจำ จนถึงออกตระเวนสมัครเป็นศิษย์ของผู้ที่มีชื่อเสียงทางนาฏศิลป์ ด้วยเหตุผลของความแตกต่างในเรื่องรายได้ระหว่างนักแสดงกับนักดนตรี กอปรกับมีใจรักการแสดงมากกว่าการบรรเลงดนตรี

ครูบุญยัง เกตุคงกับชีวิตนักดนตรีที่บ้านครูเพชร จรรย์นาฎย์

ระหว่างที่ครูบุญยังอยู่ช่วยงานคุณพ่อ ถ้ามีคนปีพาทย์ขาด ครูบุญยังก็อาสาเข้าไปรับหน้าที่แทน กระทั่งครูบุญยังก็ ผู้เป็นพี่ชายในขณะนั้นมีอายุยังไม่ครบบวชจึงได้บวชเป็นสามเณร ณ วัดพระพิเรนทร์ ซึ่งประจวบเหมาะจะเป็นช่วงที่ครูเพชร จรรย์นาฎย์ ส่งคนมาตามคุณอาที่บวชเป็นพระอยู่ ณ วัดพระพิเรนทร์ให้ไปตีระนาดทุ้มในงานประชันวงครั้งสำคัญ ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามคำบอกเล่าของครูบุญยังก็ เกตุคง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ในหนังสือศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษว่า

อาผมชื่อประสิทธิ์ แกบวชพระ ผมก็เลยถือโอกาสบวชเณรเป็นหนานาคอยู่กับอาที่วัดพระพิเรนทร์ อาประสิทธิ์แกเป็นคนระนาดทุ้มอยู่ในวงครูเพชร ที่อยุธยา

พอถึงคราวประชันครูเพชร ให้คนมาตามอาประสิทธิ์ แต่ด้วยที่บวชเป็นพระต้องหาฤกษ์ยามยามดีสิกเสียก่อน อาประสิทธิ์จึงออกไปหาครูบุญยังซึ่งบวชเป็นเณรในขณะนั้นสิกเพื่อ ไปตีประชันให้กับวงครูเพชร

เหลือเวลาอีก 7 วันเท่านั้น จะถึงวันประชัน ผมไปอยู่บ้านครูเพชรก็ต่อทั้งเดี่ยวทั้งเพลง ทั้งซ้อมและทั้งโตตั้งแต่มีคจนถึงกลางคืน ก็ได้เพลงเดี่ยวแขกมอญ ปีนันที่หวังดีซ้อง อาไพฑูรย์ตีระนาดเอก ผมตีทุ้ม ยังน้องชายผมไปด้วยเขาตีฆ้องเล็ก กรรมการที่ไปตัดสินก็มีพวกครูมนตรีอาเทียบ ครูสอน พิณี ปรากฏว่ามีวงปีพาทย์สมัครประกวดแค่ 2 วง เท่านั้นเอง คือวงครูเพชรกับวงระชา ไม่รู้ว่ากลัวอะไรกัน

ตกลงปีนั้นเสมอกันครับ ผมต่อทุ้มเสมอ เพราะผมยังได้ทางไม่ค่อยจับใจเท่าไร เตรียมตัวน้อย แต่น้องชายผมเขาชนะ

...ถ้าจะเอาประวัติกันนะ ครูเพชรนะเป็นลูกเลี้ยงของสมเด็จพระวังบูรพาใคร ๆ เขาให้ฉายาท่านว่าอย่างนั้น ที่ได้ฉายาอย่างนี้ก็เพราะมีเรื่องเกิดขึ้น ท่านไปตีหัวตำรวจเข้า สีหัวแตกเลย แล้วก็หนีเข้าวัง พวกเจ้านายเขาก็สืบเสาะกันเข้ามาในวังบูรพา จะดึงตัวครูเพชรไปให้ปากคำเพื่อจะเอาโทษ ไปเจอกับสมเด็จพระวังบูรพาเข้าพอดี

ท่านก็ว่าเพชรเธอ มันไม่ได้ไปไหนนี่ ก็ข้าทำโทษมัน 7 วัน ออกไปนอกวังไม่ได้ ชังมันไว้ให้มันตีปีพาทย์ไ้ระนาดอยู่ ล่ามไซ้ตรวนด้วย ออกไปได้ยังไง

สมัยนั้นเขาเรียกว่าระบบเจ้านายครับ ตำรวจเอาผิดไม่ได้ จะเอากฎหมายอะไรมาล่ะ เมื่อจำเอาไว้เถอะลูกหลานเฮี้ยที่เขาเรียกว่าสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของ โบราณ (ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ, 2535: 35)

พ.ศ. 2475 เป็นปีที่มีผลกระทบต่อวงการดนตรีและนาฏศิลป์ไทยอย่างยิ่ง

เมื่อสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองวงการดนตรีที่พาทยในยุคนั้นแม้ว่าจะชนเขาเจ็บบ้างแต่เพราะเพิ่งผ่านพ้นช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ไม่มีเจ้านายและขุนนางให้การอุปถัมภ์ การแพร่กระจายของวงดนตรีที่พาทยในระดับชาวบ้านมีการดำเนินไปตามวิถีชาวบ้านอย่างเจียบ ๆ โดยเฉพาะนักดนตรีที่เคยอยู่ในการอุปถัมภ์ของเจ้านายวังต่างๆ ก็จะกลายเป็นครูผู้ใหญ่อาศัยความรู้ทางดนตรีที่มีติดตัวอยู่ถ่ายทอดสั่งสอนให้กับลูกหลานและลูกศิษย์ของตนเพื่อสร้างคนรุ่นต่อไป ทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดหัวเมืองต่างๆ เวลานั้นจึงมักได้ยินชื่อเสียงของครูดนตรีรุ่นเก่าเล่าลือถึงกันอยู่เสมอ ในจำนวนนั้นมีครูดนตรีที่พาทยท่านหนึ่งชื่อ ครูกล้า ฉ บางช้าง เป็นครูที่พาทยชื่อดังและเป็นคนสำคัญที่อยู่ทางแม่น้ำแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม แต่ตัวท่านไม่ยอมอยู่ที่บ้านเกิด ชอบเดินทางไปหาลูกศิษย์ตามที่ต่าง ๆ เช่น บ้านครูสกล แก้วเพ็ญกาศ ทางบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ฝีมือท่านมีมาก เดินทางไปทางไหนก็มีแต่คนเคารพขอให้อยู่เป็นครูถ่ายทอดวิชาให้ ชีวิตบั้นปลายของครูกล้าไปเป็นครูอยู่กับวงที่พาทยคณะนายระย้าที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นวงคู่ประชันกับวงครูเพชร จรรย์นาฏย์

พอเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ครูเพชรก็กลับไปอยู่บ้านที่วัดสามวิหาร จังหวัดอยุธยา ลูกชายของครูเพชรชื่อนายไพฑูรย์นั้น เคยเข้ามาถวายตัวเป็นมหาดเล็กที่พาทยอยู่ในวังบางคอแหลม ก็กลับมาอยู่กับพ่อที่อยุธยา

ครูบุญองค์ เล่าเรื่องครูเพชร จรรย์นาฏย์ไว้ที่หนังสือ ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษว่า
เวลานั้นท่านแก่หง่อมแล้วครับ อายุมากแล้ว ครูหลวงประดิษฐฯ ยังเรียกว่าพ่อเพชรนะ ท่านนับถือกันเพราะว่าครูเพชรนี่เป็นคนน้องของครูหลวงประดิษฐฯ สมัยที่อยู่วังบูรพามาด้วยกัน และอายุมากกว่าครูหลวงประดิษฐ 4 ปี ท่านกินเหล้าครับ เวลาไปไหนชอบนุ่งผ้าม่วง.....มีสายสัมพันธ์เกี่ยวพันเป็นญาติกับวงที่พาทยบ้านใหม่ทางกระเบน และวงตระกูลอรอดกฤษณ์ (ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ, 2535: 31)

ครูบุญยังเล่าถึงชีวิตตนเองในขณะที่ใช้ชีวิตอยู่กับครูเพชร จรรย์นาฏย์ในหนังสือ "บุญยัง ทุ่มมือ" ว่า

ระหว่างที่อยู่กับครูเพชรนี่แหละ เป็นช่วงที่ผมว่าเราจนที่สุดในชีวิต เพราะข้าวทานก็ให้แค่เช้ากับเย็น แล้วกลางวันหิวล่ะ จะทำยังไง

...สมัยก่อนเราไปขอวิชาเขา เราก็ไม่ต้องเสียดอะไรให้เขา นอกจากรับใช้เวลาท่านรับงานเราก็ต้องไป ไม่ได้ค่าตัวหรอก นอกจากว่าบางทีท่านส่งสารก็ให้สตาจ์ไปซื้อสบู่มาซักเสื่อซักผ้าชะล้าง ถ้าไม่มีงานก็ชวดไป

...เชื่อนี้ เขาจะประชันกันต้องไปซ้อมกันอยู่ 2 เดือน กระจายข้างฝานี่เรียบเลขครบ เจ้าขงค์เจ้าขงสูบนุหรีหมค ตอนไปอยู่ที่นั่นได้เขอะ ได้วิชามา ขงค์ได้มากทีเดียวครับ...

...ตอนไปอยู่กับครูเพชร ขงค์คือเด็วน้อง ต่อเด็วระนาด ผมก็น้องเล็กประจำ เพราะคนทุ่มเขามืออยู่แล้ว

...ทีนี้ตอนที่อยู่อยุธยาที่มีประชันขันแข่งกัน ขงค์ปีแรกก็ตีฆ้องวงใหญ่ ผมก็ตีฆ้องวงเล็กสมัยนั้น ก็ชนะทั้ง 3 ปีซ้อน ครูเพชรได้ด้วย ตัดสินโดยพระยาภูมิเสวิน แล้วก็ครูต่อ กลับขึ้น อีกคนก็อาจารย์มนตรีตราโมท แต่ก่อนชื่ออาจารย์บุญธรรม

...3 ปีซ้อนคะหนุขา...ขงค์ทำชื่อให้ครู แล้วขงค์ก็ได้วิชาจากครูมาก ผมก็ได้ฆ้องเล็กเขะทีเดียวครับ

...แต่ใจผมนะผมรักทุ่ม ชอบตีทุ่ม เพราะเจ้าทุ่มนี้ไม่ใช่พระเอก พระเอกคือระนาด ผู้ใหญ่คือฆ้องวงใหญ่ คนเล็กๆ คือฆ้องวงเล็ก เจ้าทุ่มนี้คือตัวโจ๊กนั่นแหละหนุขา กระ โดกกระเดก เห็นเขาแข่งกันก็แห่เขา กระเข้าเขา ในเนื้อเพลง ผมชอบมากๆ เลขครับ

...คือตัวผมเองแล้ว ผมเป็นคนตลกคะนอง ผมไม่ยอมมีความเศร้า ความเศร้านี้มันบั่นทอนชีวิต ผมไม่ชอบ ใครมาเล่าทุกข์ร้อนแล้วมา ร้องให้นี่ คุยกับผมไม่ถึง 2 คำ ผมไปแล้ว บอกผมมีธุระ ถ้าคุยเรื่อง สนุกสนาน มีความสุข ผมชอบ (เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์, 2535: 170)

เมื่อประชาชนคนๆ หนึ่งมีชื่อเสียง งานก็มีเข้ามามาก ระหว่างที่อยู่บ้านครุเพชร นั้น นอกเหนือจากการฝึกซ้อมแล้ว ครูบุญยังและครูบุญยงค์ก็ได้รับงานปลีกไม่ว่าจะเป็นงานใด ๆ รับ บรรเลงทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นปี่พาทย์และติ๊ก รวมถึงอื่นๆ ล่องๆ ระหว่างกรุงเทพมหานคร เพื่อมา ช่วยงานลิเกกับพ่อ ซึ่งเป็นผลให้ได้รับรู้จักกับคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ในเวลาต่อมา ด้วย

ภาพที่ 4 ภาพการบรรเลงวันไหว้ครูวัดพระพิเรนทร์ ของสมาคมสงเคราะห์สหายศิลปิน ปี พ.ศ.2514 คนระนาดหุ้มคือครูไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์ ครูบุญยัง เกตุคงนั่งหลังตะโพนมอญอยู่ข้างครูพิมพ์ นักระนาด พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร (ชายมีหนวด)

ครูบุญยังกับการเรียนดนตรีที่บ้านพาทย์โกสธ

ประมาณ ปี พ.ศ. 2483 ครูบุญยงค์ อายุครบบวช จึงได้บวชทดแทนบุญคุณพ่อแม่ที่วัดพิเรนทร์ โดยมีน้องชายเป็นเณรติดหางนาคร ครูบุญยังเล่าเหตุการณ์ดังกล่าวในหนังสือ "บุญยัง ทุ่มยอด" ว่า "ขงค์บวชที่วัดพิเรนทร์นั้นแหละ ผมเลยขอบวชติดหางนาครไปด้วย อยู่ถึงพรรษาหนึ่ง เสร็จสรรพแล้วผมสึกมาก่อน แล้วขงค์ถึงสึกตาม" (เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์, 2535: 31)

ก่อน พ.ศ.2485 เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันก็คือครูบุญยงค์ และครูบุญยัง ไปมีเรื่องชกต่อยกับทหารบกหน่วยพลาธิการ ซึ่งเมาเหล้าเข้าไปอาละวาดที่บ้านแม่เลี้ยงของครู ทำให้สองพี่น้องต้องหลบหนีตำรวจไปอยู่กับนายต่วนหัวหน้าวงปี่พาทย์ที่ปากเกร็ด ซึ่งเป็นพ่อตาของครูสมาน ทองสุโชติ เพื่อนที่ตกทุกข์ได้ยากหนีมาจากบ้านครุหรั่ง ทุ่มทองสุก ด้วยกัน ครูมาเป็นคนแจวเรือจ้างระหว่างที่

กรุงเทพมหานคร นำท่วมใหญ่ในปี 2485 ไปๆ มาๆ ระหว่างบ้านนายควนกับคณะปีพาทย์ลิเกแถวบางลำพู เมื่อพ่อมารู้ว่าไม่ได้หนีหายไปไหน เป็นห่วงลูกชาย จึงเขียนจดหมายปิดผนึกมีข้อความทำนองฝากฝัง แล้วส่งให้รีบเอาไปให้ครูเทวาประสิทธิ์ที่บ้านพาทย์โกสศ ในระหว่างนี้ถ้าไม่จำเป็นอย่าได้กลับมาหาที่บ้านพ่อเด็ดขาด

ครูบุญองค์และน้องชายเรียกสองพี่น้องตระกูลพาทย์โกสศว่า "พี่" เพราะครูบุญองค์เองก็เพิ่งมีอายุพ้นขวบมาได้ 3 ปี สำหรับครูบุญยังก็เป็นเด็กหนุ่มรุ่น 17 ปี เมื่อไปอยู่ที่บ้านพาทย์โกสศ เวลาว่างก็ไปช่วยบรรเลง ขมว้างก็ต่อเพลง ซ้อมเพลงเหมือนกับลูกศิษย์คนอื่นๆ

คุณหญิงไพฑูริย์ กิตติวราชม ในวัย 81 ปี ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องราวเกี่ยวกับครูบุญองค์และครูบุญยัง กับคุณเสถียร ดวงจันทร์ทิพย์ในศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษว่า

...บุญองค์เขาเคยมากินนอนอยู่ที่บ้านฉันระยะหนึ่ง สนทนสนมกันดี เขาเล่นดนตรีได้ดีทุกเครื่องมือ แต่ที่ฉันชอบมากคือฝีมือระนาดเอก ยงค์เขาดีเพราะ ดีไหว และก็ดีเสียงดัง สมัยนั้นจ้กว่าฝีมือดีที่สุดคนหนึ่ง ถึงเขาจะออกจากบ้านฉัน ไปนานแล้ว แต่เวลาที่บ้านจัดงานไหว้ครูเขาก็มา ถ้าหากมีงานต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง อย่างที่วังสวนผักกาดมีงาน บอกให้มาช่วย ก็มาทั้งพี่ทั้งน้อง... (ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ, 2535: 211)

ครูบุญยังกับการเรียนดนตรีที่บ้านครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

หลังจากที่มีความสนิทสนมกับบ้านจรรย์นาถุ์แล้ว พี่น้องทั้งสองคนนี้ไปไหนก็จะไปด้วยกัน รวมถึงสำนักดนตรีบ้านบาตร ของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งครูบุญยัง เล่าถึงการได้เข้าไปในสำนักบ้านบาตร ในหนังสือ "บุญยัง ทุ่มยอด" ซึ่งรวบรวมโดยเสถียร ดวงจันทร์ทิพย์ว่า

... ไปบ้านบาตร ไปหาคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ก็ของค์ไปไหนผมไปด้วย เข้าไปหาท่าน ท่านครูหลวงประดิษฐฯ ก็รับเอาไว้ ครูท่านรักองค์มาก (เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์, 2541: 169)

ครูบุญองค์ เกตุคง ได้พูดถึงการเข้าฝากตัวเป็นลูกศิษย์หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ของครูบุญยัง เกตุคง ในศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษว่า

...รู้จักกับน้ำพระก่อนทีแรก คือน้ำพระแกลเป็นเจ้าหน้าทีวัดไตรมิตร คอยดูแลเรื่องเงินทองของคุณครูหลวงประดิษฐฯ เพราะเครื่องปีพาทย์ของคุณครูประจำอยู่ที่วัดนั้น สองสามอาทิตย์คุณครูถึงจะมาที เขาว่าว่าผมออกจาก

บ้านศุริยประณีตแล้ว เขาก็มาสืบถามเหลือเกินนะว่าออกแน่หรือ มีอะไรกัน
 นักหนาแค่ไหนกัน ผมก็บอกกับเขาว่าผมออกมาแล้ว เวลานี้ผมหากินโดย
 เอกเทศ

คือตอนบวชพระนั้นก่อนจะสึกออกมา ผมก็ตั้งใจว่าต่อไปนี่เห็นที่จะต้อง
 ห่างจากบ้านศุริยประณีต ไม่ไปละเลิกเหอะ แต่ก็ไม่ได้เลิกทีเดียวหรอก
 เพราะตอนหลังเขาก็ยังมาให้ไปต่อเพลงฝึกเพลงอะไรไว้ให้ เนื่องจากลูกสาว
 ของครูสุข ผมก็เลยสัญญาใจว่าสึกแล้ว เราจะไม่ไปวุ่นวายกับเขาอีก

ทีนี้พอผมเข้าไปในวัดไตรมิตร คุณครูมาเจอกับผมพอดี ท่านถามว่านาย
 หนาเอาเขาทำไม นายองค์คนนี่เขาอยู่วงศุริยประณีต น้ำพระก็บอกว่าผม
 สืบถามแล้ว ได้ความชัดถ้อยชัดคำว่าเขาออกแน่นอน ทีแรกคุณครูยังไม่เชื่อ
 ครั้น อีกหลายอาทิตย์กว่าจะให้ผมเข้าไปต่อเพลงที่บ้านท่าน คุณครูถามน้ำ
 พระว่าไว้ใจเขาได้ยังไง น้ำพระก็บอกว่าเขาไม่มีอะไร เขาหากินอย่างเอกเทศ
 จริง ๆ

ทีหลังท่านมาที่วัดไตรมิตรบ่อย ๆ ก็เอ่ยปากอนุญาตให้ผมไปต่อเดี่ยว ผม
 ก็เอาดอกไม้รูปเทียนไปกราบท่าน ตอนนั้นผมไปคนเดียวก่อน น้องชายยัง
 ไม่ได้ไป มาตอนหลังท่านถึงอนุญาตให้น้องชายผมเข้าไปต่อเดี่ยวทั้งคู่ด้วยกัน
 เวลานั้นผมก็อายุราว 24 - 25 ปีเห็นจะได้ (ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ, 2535:
 49)

ครูบุญยังเล่าถึงเหตุการณ์ในอดีตที่ส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน และเป็นแนวทางในการตีระนาดทุ้มของ
 ครูในหนังสือ "บุญยัง ทุ้มขอลด" ว่า

... รุ่งหนุ่มสะ ไร่ผมก็ยังเด็ก ยังไม่ค่อยรู้ประสีประสาอะไร ไปไหน มี
 งาน ผมต้องไปด้วย ก็นี่ก็เบื่อง่ายเด็ก ตอนนั้นนะผมตีฆ้องเด็กชนะมาแล้ว
 นึกเบื่อง่าย เอ๊ะ นี่ไม่เห็นมีอะไร อยากรจะตีทุ้ม เห็นเค้าตีมันสนุกสนาน ก็ตีทุ้ม...
 ที่บ้านบาตรนี่ปีนึงเค้าไหว้ครูกันหนหนึ่ง เค้าต้องประชันกัน ชงค์ก็เข้าไป
 ผมก็เข้าไป ชงค์เค้าตีระนาด ผมก็ตีทุ้ม คุณครูชอบ คุณครูหลวงประดิษฐ
 ไพเราะชอบ มันก็เป็นบุญของผมนะ พอดี ท่านนั่งอยู่บนเก้าอี้กับพระองค์
 เจ้าเฉลิมพลทิมมิตร คุณครูหลวงประดิษฐฯ ก็ถูกมา มาคบตีระนาด ผมบอก อ้อ
 ใสนี้ ตีเหมือนครูด้า* (เป็นนักระนาดทุ้มคนสำคัญคนหนึ่งที่ตั้งกัศนีอยู่ในวง
 คนตรีของวังบ้านหม้อเจ้าพระยาเทเวศร์) นี่ผมก็ไม่ทราบว่าคุณด้าจะใคร เพิ่ง

มาทราบทีหลังว่าท่านเป็นคนดีที่มุมสนุก...คุณครูหลวงประดิษฐฯ บอก ดีเหมือนครูดำนี้นี่ว่างๆ มาหาครู ครูจะต่อเคียวให้ พยายามเข้านะ หาโอกาสมา (เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์, 2541: 138)

ครูสมภพ ขำประเสริฐ กล่าวถึงครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ที่มีความนับถือครูดำนี้นี้ ไม่ว่าใครก็ตามที่ตีระนาดทุ้ม พอลงมือแล้วมีแววดีขึ้นมาให้ท่านได้ยินได้ฟัง ท่านจะพูดว่าดีคล้ายๆ พี่คำ หรืออย่างดีหน่อยก็เกือบเหมือนพี่คำ ครูสมภพเขียนถึงครูดำนี้นี้ในบทความเรื่อง "สืบเนื่องจากระนาดทุ้ม" ว่า

...ท่านยกย่องสรรเสริญจริงๆ สำหรับครูดำนี้นี้ พาลคิดว่าชาตินี้จะมีโอกาสได้ฟังคนที่ฝีมือเสมอหรือทัดเทียมกับครูดำนี้นี้บ้างหรือไม่ ต่อมาอีกระยะหนึ่งครูดำนี้อาจจะกลับชาติมาเกิดอีกครั้งหนึ่ง เพราะคุณครูท่านได้ฟังบุคคลผู้หนึ่งแล้วถึงกับกล่าวออกมาอย่างมั่นใจให้ได้ยินกันหลายคนว่า

...หมอนี่ ดีทุ้มเหมือนพี่คำ

ผมเรียนถามท่านว่า เหมือนตรงไหน

..ท่านบอกว่า เหมือนทั้งนั้น ที่ทำ รสมือ การบังคับเสียงทุ้มให้ลึก แถมยังมีภาณิตรองที่ใช้ทางได้ทันสมัย"

ข้าพเจ้ารู้สึกตื่นเต้นมากที่มีโอกาสเจอผู้ที่เหมือนครูดำนี้นี้ ลองหาวิธีที่พิสูจน์ดูว่าบุคคลผู้นี้จะมีความสามารถแค่ไหนในสาขาคำของท่านครู โดยใช้วิธียกตัวอย่างผู้ที่มีความสามารถหลายคนเอาเปรียบเทียบดู ท่านบอกว่า

"ต่อให้ชั่งกอนมากก็สู้ไม่ได้"

เขียนมาถึงตอนนี้หลายท่านคงร้องอ้อได้บ้างแล้ว แต่ถึงอย่างไรก็ต้องเขียนต่อไป

...อาจารย์บุญยัง เกตุคง ยังไงล่ะครับ

ครูสมภพยังเขียนชมครูบุญยัง เกตุคงว่า

... นี่แหละอัจฉริยะบุคคลที่ควรแนะนำ เพื่อความสะดวกในการค้นคว้าศึกษาของผู้ที่ใฝ่ในเรื่องของทุ้ม ในระดับสูง

จะได้เข้าหาถูกช่อง" (สมภพ ขำประเสริฐ, 2543: 134 - 135)

หลังจากที่กุ่มครูลหวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) รับครูบุญยังเป็นลูกศิษย์แล้ว ครูบุญยังได้พูดถึงเพลงที่กุ่มครูลหวงประดิษฐ์ได้ถ่ายทอดไว้ไว้ในหนังสือ "บุญยัง หุ้มยอด" ว่า

...คุณครูก็เริ่มต่อเคียวให้ ได้ประมาณ 3 เพลงเท่านั้น ตอนนี้มีฝีมือปฏิภาณขึ้นมากทีเดียว คล้ายๆ มันอ่านออกขึ้นแยะ ก็ประชันเรื่อยมาเลขครับ (เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์, 2541: 140)

สายสัมพันธ์บ้านปี่พาทย์ครูรวมพรหมบุรี

หลังจากที่ครูบุญองค์ และครูบุญยัง ได้เข้าไปศึกษาวิชาความรู้ในบ้านท่านครูลหวงประดิษฐไพเราะระยะหนึ่ง ก็ก่อให้เกิดมิตรสหายในวงการดนตรีไทยมากมายหนึ่งในนั้นก็คือครูรวม พรหมบุรี นักระนาดเอกผู้ลือชื่อแห่งแขวงราชบุรี ผู้ซึ่งสืบทอดสายวิชาของหลวงชาญเชิงระนาด (เงิน ผลากุล) และครูลหวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งครูบุญองค์และครูบุญยัง เกตุคง ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์กับครูรวมพรหมบุรีไว้ในหนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพครูรวม พรหมบุรี ดังนี้

...ข้าพเจ้าสองพี่น้อง บุญองค์ -บุญยัง เกตุคง รู้จักพี่รวมมากขึ้นก็คราวที่บุญยังอยากเป็นลิเกและต้องการเดินทางไปเรียนทำรำกับครูสนิทจรกา ที่วิกลิเกเมืองราชบุรี ข้าพเจ้าถูกน้องชวนให้ไปด้วยกัน คุณนั่นลิเกเป็นมหรสพของชาวบ้านที่กำลังได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางมาก นอกจากค่าตัวที่ได้รับจากการแสดงค่อนข้างจะสูง แล้วยังมีบรรดาแม่ยกมาติดพันมากมายอีกด้วย เรียกได้ว่าสบายกว่า

...ด้วยเหตุนี้ของข้าพเจ้ามองเห็นช่องทางทำมาหากินซึ่งค่อนข้างสบายกว่าการทำปี่พาทย์ จึงชวนข้าพเจ้าให้ไปเรียนลิเกด้วยกัน

...ข้าพเจ้าก็พากันเดินทางไปหัดลิเกกับครูสนิทที่ราชบุรี บุญยังหัดด้วยความตั้งใจและได้ทำรำจากครูไว้มาก ขณะที่ข้าพเจ้ารู้สึกอายนๆ

...ถึงวันแสดงเมื่อเราสองคนพี่น้องไปถึงวิกลิเกแห่งหนึ่งนั้น ก็จำได้ว่าปี่พาทย์ที่กำลังบรรเลงอยู่เป็นวงของพี่รวม พอมองเห็นพวกเราพี่รวมก็ยิ้มให้ เพราะจำได้เช่นกันว่าเราเป็นนักดนตรีปี่พาทย์มาก่อน คือนั่นลิเกเลิกแล้วพี่รวมยังไม่กลับบ้าน แต่เข้ามานั่งคุยกับพวกเราที่ร้านข้าวเหนียวมะม่วงข้างวิกลิเก หลังจากถามสารทุกข์สุกดิบแล้วทราบเจตนาจะมาแสดงลิเกแล้ว พี่รวมก็ไม่ทักทานอะไร ข้ายังกลับขอร้องให้ข้าพเจ้า ช่วยติระนาดทำลิเกแทน ในคืนต่อมา เพราะความจริงตอนนั้น พี่รวมคิดเล่นไฟเงินทุกคืน เลยกกลายเป็นว่าข้าพเจ้าซึ่งมาหัดลิเกต้อง

มานั่งตีระนาดแทนที่รวม จวนใกล้ๆสองยามหรือพอตีติเกลาโรง ที่รวมก็จะกลับจากเล่นไฟแวะมารับพวกเราไปเลี้ยงข้าวเหนียวมะม่วงที่ร้านขาประจำเจ้าเก่าทุกคืน

...ต่อมาคณะก็ต้องย้ายวิก ไปเปิดการแสดงที่หัวหิน วงปี่พาทย์ของที่รวมก็ต้องไปด้วยกัน แต่ครั้งนี้ที่รวมมอบให้น้ำสอย คล้าประเสริฐ ซึ่งเป็นคนเครื่องหนังคุมวงไปแทนและมอบหน้าที่คนระนาดให้แก่ข้าพเจ้า ส่วนบุญยังนั้นพอเรียนทำสำเร็จแล้วก็แยกกลับเข้ากรุงเทพฯ ได้แสดงลักษณะความตั้งใจ นานหลายวัน ที่รวมจึงจะไปเยี่ยมพวกเราที่วิกหัวหินสักครั้งหนึ่ง

ด้วยสายสัมพันธ์ระหว่างครูทั้ง 3 ท่าน คือ ครูบุญองค์ ครูบุญยัง เกตุคง และครุรวม พรหมบุรีจึงก่อเกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันของครูทั้ง 3 ท่านนี้เสมอมา ก่อให้เกิดสายศิษย์ของครูบุญองค์และครูบุญยัง เกตุคง สายราชบุรีขึ้นในเวลาต่อมา

อาจารย์ไชยยะ ทางมีศรีเล่าให้ฟังว่า

...ช่วงที่ผมไปเป็นลูกศิษย์ครุรวม จึงได้รู้ว่าครูบุญองค์ ครูบุญยังนิยมสนิทสนมกับครุรวมมาก ครุรวมไว้ใจมากถึงขนาดให้ครูบุญองค์ไปคุมวงลิเก มีอะไรขาดเหลือก็จะดูแลกันเสมอ ตอนนั้นปี 2513 พอตี ก็มีงานเปิดตัวงานไหว้ครูที่วัดพระพิเรนทร์ ทางสมาคมก็จะเชิญวงของครุรวมซึ่งเป็นกรรมการเนี่ยขึ้นบรรเลง ปีนั้นก็จะมียวงอยู่ 9 วงครูบุญองค์ บุญยังท่านก็ให้การสนับสนุนเรื่องดวงไฟ แกมาช่วยเพราะแกให้เกียรติเคารพครุรวมมาก แต่ตอนนั้นผมยังไม่ได้ฝากตัวเป็นศิษย์แกนะ

...ต่อมาปี 2517 ก็เกิดงานคนตรีไทยพรรณนา มีการติดต่อจากกรมศิลปากรให้วงครุรวมขึ้นบรรเลง ครุรวมท่านก็เห็นว่ามันน่าจะมียะไรแหลมคมเฉียบขาดก็เลยส่งลูกศิษย์ให้ครูบุญองค์ กับครูบุญยังดูแล ซึ่งในรายการนั้นกำหนดให้ต้องเคี้ยวเพลงแขกมอญ ทั้งๆที่เพลงแขกมอญเนี่ย ก็เป็นเพลงที่หาได้ในบ้าน ครุรวมก็ได้ แต่เพื่ออะไรก็ไม่ทราบตามความเห็นของครุเราไม่ทราบได้ ก็ส่งพวกเรามา 5 ชิ้น คือคนปีก็จะมีครุท่ม แขนง่าเข็น ผมระระนาด คนน้องก็คูณเรื่องเคซ คอนี่อยู่ที่ทหารบก คนน้องเล็กชื่อวินัย อยู่ข่งฮิน อยู่เพชรบุรี คนท่มก็เป็นเขยของครุรวม ชื่อประมวล ครุทสิงห์ อยู่กรมศิลปากร ตอนนี่เกษียณแล้ว ทั้ง 5 ชิ้นนี้ส่งมาเกิน

นอนอยู่กับครูบุญองค์ บุญยัง ที่บ้านถนนตก ครูบุญองค์ บุญยังเนี่ยมีบ้านติดกัน แต่จะมีลานเล่นหน้าบ้าน ก็ได้ต่อแขนมอญกันทั้งวง งานก็เรียบร้อยไปด้วยดี

...ขั้นต่อมาคือการฝากตัวเรียนเพลงสำคัญ ตอนนั้นอายุ 25 ก็ได้มาใกล้ชิดเข้าไปอีก โดยการมาเรียนเพลงหน้าพาทย์ ธรรมดาคนที่เหมาะสมจะเรียนเพลงสำคัญ น่าจะอยู่ที่ 35 ปี แต่พวกผมเพิ่งจะ ยังไม่ 30

...เหตุผลที่ครู ไปประสบมา ก็คือทุกปีครูจะต้องไปทำหน้าที่ไหว้ครูที่ ราชบุรี ครูบุญองค์ บุญยังเนี่ยจะต้องไปทุกปี ก็เจอปัญหาว่าเวลาไปช่วยครูรวมก็ต้องยกวง กทม. เพื่อนฝูงไปกัน มันก็อาจจะมึนปีใดปีหนึ่งที่ไม่สามารถรวมตัวกัน คิด แล้วท่านก็จัดไปไม่ครบ

...ท่านก็เลย ไปพูดกับครูรวมว่าขอเด็กมาเรียนหน้าพาทย์เถอะ จะได้มีคนอยู่ ประจำที่บ้านนี้ส่วนหนึ่ง แล้วท่านก็มาผสมส่วนหนึ่งก็จะครบพอดี

ภาพที่ 5 ภาพครูบุญองค์ ครูบุญยังบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ในงานไหว้ครูของครูรวม พรหมบุรี

... ครูรวมท่านก็พาพวกผมมาฝากที่บ้านถนนตก มาฝากด้วยตัวเอง เงินก่านลวันนั้น ท่านทำให้พิเศษดีมาก ครูรวมทำให้พานละ 1,506 บาท สองพานจัดให้ครูบุญองค์ ครูบุญยัง ครูก็รับ พอจุดธูปจุดเทียนรับมอบกันเรียบร้อย ครูท่านก็บอกครูรวมว่า “รับแล้วนะ จะดูแลให้พี่ไม่ต้องห่วง พี่จะกลับหรือจะอยู่อะไรก็ตาม

สบาย" แล้วครูบุญยังก็คืนพาน 2 พานนั้นคืนกลับให้ครูรวม แล้วกล่าวว่า "รับแล้วแต่อันนี้ส่งคืน" คือท่านไม่ยอมรับอะไรที่เป็นเงินเป็นทอง เป็นครูด้นแบบที่น่าชื่นชมมาก ทีนี้ก็เกิดการชื้อกัน ครูรวมก็ไม่ยอมรับคืนเหมือนกันชื้อกันอยู่พักใหญ่ ก็มีคำตัดสินออกมาว่าทั้ง 2 ฝ่ายเห็นตรงกันว่าให้แม่บ้านของครูทั้ง 2 ฝ่ายช่วยทำครัวให้ด้วย ไปซื้อปิ่น โคม่า 9 เถา แล้วทำกับข้าวใส่ให้เต็ม 9 เถา แล้วใส่บาตรด้วยกันพรุ่งนี้ ก็เป็นเรื่องดีมาก และก็เป็นทีประทับใจของพวกเรา พวกเราก็เคารพครูด้วยความบริสุทธิ์ใจ และได้กำไรมากมายจากการฝากตัวเป็นศิษย์นะ ได้ทั้งทฤษฎี ได้ทั้งปฏิบัติ ได้ทั้งมาตรฐาน ได้ทั้งกลวิธี ทุกวันนี้ยังใช้ของท่านไม่หมด

ด้านครอบครัวและบ้านพักอาศัย

เป็นธรรมชาติของชายที่มักจะต้องมีชีวิตในวัยหนุ่ม ที่สำคัญคือการมีคนรักไว้เป็นคู่ชีวิต และด้วยความเก่งกาจสามารถในทางดนตรีและทางนาฏลีลา จึงเป็นเหตุให้ครูบุญยัง เกตุคง เป็นชายผู้ซึ่งมีหญิงอันเป็นที่รักในดวงใจมากกว่า 1 คน ซึ่งบุคคลเหล่านั้นได้ถูกยกย่องให้เป็นภรรยาที่มาจากการสมรสที่เรียกว่า คานูธรวีวาห วิวาท์ ซึ่งเป็น 1 ใน 8 วิธีการเลือกคู่ ตามแบบคณธรรพวีวาห หมายถึงการตกลงยินยอมกันเอง ระหว่างชายหญิง โดยไม่ต้องยอมรับความเห็นจากบิดามารดา ปรากฏในคัมภีร์มनुสมัยพระเวท

ครูบุญยังได้ใช้ชีวิตกับภรรยาเดิม 1 คน และภรรยาที่มีได้จดทะเบียนสมรสซึ่งครูบุญยังให้คำจำกัดความว่า บ้านหลัก และบ้านจร

ภรรยาเดิมของครู ชื่อ นางเขียน เกตุคง ครูบุญยัง เรียกภรรยาคนนี้ว่ากู่ทุ๊ก กู่ยาก มีบุตรร่วมกัน 1 คน เป็นผู้หญิง ชื่อ จันทรเพ็ญ เกตุคง (เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง พ.ศ. 2538) มีหลาน 1 คนชื่อนายสันสนะ พงศ์ประเสริฐ และหลังจากที่นางจันทรเพ็ญ ถูกสาวเสียดชีวิตแล้ว สามีนางจันทรเพ็ญ ได้มีภรรยาใหม่ พร้อมทั้งได้รับมรดกที่เป็นบ้านพร้อมที่ดินซึ่งครูบุญยัง เกตุคง ชื้อให้เป็นกรรมสิทธิ์ของลูกสาวผู้เป็นที่รัก เมื่อลูกสาวเสียดชีวิตไปแล้ว บ้านจึงตกเป็นชื่อของสามีของลูกตามกฎหมาย เป็นเหตุให้ครูบุญยัง เกตุคง รู้สึกไม่สะดวกใจในการเข้าไปอาศัยในบ้าน ภายหลังจึงได้ซื้อบ้านที่จังหวัดนครราชสีมา

ครูบุญยังเล่าถึงวีรกรรมของภรรยาที่ชื่อเขียน เกตุคง อย่างติดตลก ไว้ในหนังสือ "บุญยัง ทุ่มยอด" ว่า

ครับ คนใจคึยะ คนนี้ มีเมียเค้าก็ไม่เคยว่า ...เคยไปคบผม ไม่หึง
ไม่หวงหรอก...เอาไม่โลตีผม (แต่ตอนหลังๆ ไม่แล้ว) (เสถียร ดวงจันทร์
ทิพย์, 2541: 146)

ภาพที่ 6 ภาพครูบุญยัง กับ นางเขียน เกตุคง (ภรรยา)

บ้านหลัก เป็นบ้านของภรรยา ชื่อประนอม ไม่ทราบนามสกุล เป็นคนจังหวัดนครราชสีมาโดย
กำเนิด ครูเรียกภรรยาคนนี้เป็นคู่อุปถัมภ์ถ้าชู้ เกือบถกกัน ครูบุญยัง เกตุคง เล่าถึงภรรยาคนนี้ไว้
หนังสือเรื่องเดียวกันว่า

...พูดถึงเมียผมคนนี้ ผมเรียกเขาคุณนาย เป็นแม่ม่าย คือเขามีหัวเป็น
ฝรั่งแล้วตาย เขาขายบ้านมาปลูกเป็นร้านค้าขายของที่โคราช ก็มารู้จัก
กัน ส่วนเมียหลวงผมอยู่ที่ถนนตก แล้วผมก็ออกไปทางคุณนายว่า สิ้น
เดือนให้ส่งเงินเป็นธนาฉัตไปให้เขา

...ทีนี้ตอนนั้นผมก็อยู่กับคุณนาย แกเป็นทั้งแม่ยกด้วย แล้วตอนนั้น
ผมทิ้งเมียหลวงไว้ที่ถนนตก ไปมีแฟนใหม่เป็นคุณนาย คือผมไม่ได้แต่ง
หรอกครับ พูดจริงๆ เลย กับเมียหลวงเองก็ไม่ได้แต่ง ก็รักกันหนาพากัน
หนึ่ มันจนนะหนู ไม่มีเงินไปสู้ชอกันหรอกครับ เขาเป็นหลานของคุณ
หลวงสมบัติ ไปเจออะกันเข้า รักกันก็พากันหนึ่ หนึ่มาแล้วทีหลังก็ไปขอ
สมา ชีวิตผมไม่เคยแต่งงานหรอกครับ

...ภรรยาคนนี้เป็นแม่ของลูกที่ตายไป เคี้ยวนี้เป็นอัมพฤกษ์ ผมก็ยังส่ง
เสียดูแลเขาอยู่ (พ.ศ.2540)

...ที่เขาว่ารถไฟ เรือเมล์ ลิก ตำรวจเจ้าชู้ นี่จริงครับ แต่อาชีพอื่น
เป็นเพราะอะไรผมไม่ทราบ เฉพาะอาชีพลิกณะครับ มันต้องจากบ้าน
ไป เคี้ยวไปที่นั่น เคี้ยวไปที่นี้ เราก็ไปสร้างศรัทธา ก็มีคนมาขอบ เสร็จ
สรรพเราก็ชอบๆ กัน ไม่ใช่เจ้าชู้นะครับ ไม่ใช่เจ้าชู้เรื่อยไป เขามีมิตรจิต
กับเรา เราก็มีมิตรใจกับเขาตอบไป

...มีแยะ แยะจริงๆ มีหลายคนแต่ไม่มีปัญหา เพราะผมเป็นคนจริง
เวลาผู้หญิงเขาถามว่ามีเมียมาแล้วไหม ผมบอกมี มีลูกด้วย ผู้หญิงเขาก็
คิดว่า

"เอ๊ะ! พุดตรงดี"

...เขาก็ชอบที่ไม่โกหกต่อแหลเขา ผมพูดตรงๆ เขาถามทำไมถึงมา
เล่นที่นี่ เพราะเหตุอะไร อ้าว! ก็จนนะสิถึงมาเล่นลิก จะได้ปะทะปะทั้ง
ชีวิตไปวันหนึ่งๆ (เรื่องเคี้ยวกัน, 181)

ครูบุญยังเล่าถึงภรรยาคนหลัก ที่โทรหาในหนังสือเล่มเดียวกันว่า

...คุณนายนี่ดีทุกอย่าง เสียอย่างเดียว หัวใจแกโอบอ้อมอารี เล่นเบอร์
ทีนี่เป็นบัญชีหางว่าว เสาร์อาทิตย์ที่โทรหาแต่ก่อนมันมีมานี่ครับ แหม
เรียกว่าการพนันทุกอย่าง คุณนายนี่ชอบมาก ๆ เลข แล้วก็ไปตั้งร้านค้า
ตั้งอยู่ตั้งปีกว่า แกก็เล่นอยู่อย่างนี้

...คือไม่ใช่ดั่งค์ของผมหรอก ดั่งค์ของเขา แต่ผมก็บอกเขาว่า ไม่ดู
เจ็กเงินเขาบ้างสิ ปีหนึ่งเขากินกันทีหนึ่ง เล่นเขาก็บันยะบันยัง นี่คุณนาย
เล่นแบบนี้ ร้านก็ขายอาหารตามสั่ง นี่เจ็งนะ

คุณนายตอบว่า

"ช่างเถอะ ไม่ใช่เงินของเธอ เป็นเงินของฉัน"

...อ้าว ถูกของเขาสิ ถ้าจันคินนี้ถ้าคุณนายไปเล่นไพ่ ถิ่นเล่นด้วยสิ
ผมชอบดูเขา ก็เป็นแล้ว คุณนายเอาไปพันหนึ่ง ขอให้จันพันหนึ่ง มัน
จะได้ฉิบหายเร็วๆ ใจคะ เล่นคนเคี้ยวมันเข้าไปคะ แล้วคุณนายชอบม้า
ผมก็ชอบ ก็เปิดคอกม้ากัน ชื่อคอกเกตุรุ่ง เล่นม้าด้วย

...จริงอย่างปากว่า ไม่ถึงปีครึ่งร้านผมให้ชื่อรุ่งโรจน์ รุ่งจริงๆ ครับ
 ขายกระทั่งแก้อี้ มันไม่รุ่งหรือครับละลายไปเลยครับ

ตอนหลังๆ แฟนผมเค้าชักไม่ค่อยคิดแล้วละ ไปตั้งร้านตั้งโรงกัน ผม
 ถึงหยุด คนตริก็ไม่เอา ลิกก็ไม่ไป ถ้าขายดีกว่า ขายทุนครับ กินเงินกัน
 บ้างอะไรบ้าง เราเปิดฟรีมากไป หมคครับ หมคเป็นแสนเหมือนกัน เค้า
 ก็ล้มป่วย ผมก็มารับแม่ขึ้นไปอยู่ด้วย ตอนนั้นแม่ผมอยู่ที่ดำเนินสะดวก
 แม่ผมก็ไปเสียที่นั่น ... (เรื่องเดียวกัน, 183)

ไม่นานนักภรรยาที่เรียกว่าคุณนายก็เสียชีวิตในเวลาต่อมา จากนั้นครูบุญยังก็ได้กลับกรุงเทพฯ
 อีกครั้งหนึ่ง

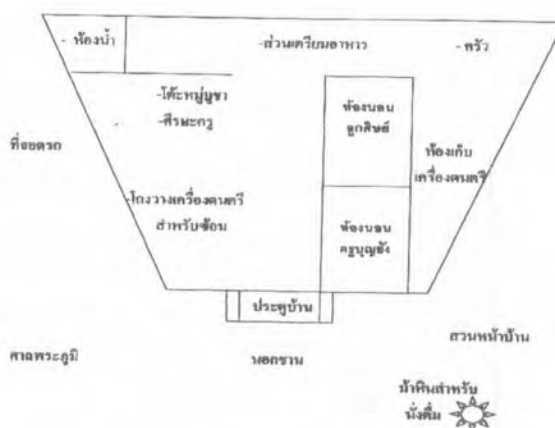
ที่อยู่อาศัย

ครูบุญยัง เกตุคง มีบ้านพักอยู่ที่ย่านวัดไทรเลขที่ 13 / 5 หมู่ 4 ซอยเรืองรัตน์ ถนนเอกชัย
 แขวงบางกระแนะ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร 10150 ซึ่งเป็นบ้าน 3 หลัง ติดเดินถึงกันได้
 ประกอบไปด้วย บ้านของครูบุญยังค์ ผู้เป็นพี่ชาย บ้านของน้องภรรยา ครูบุญยังค์ เกตุคง และบ้านครู
 บุญยัง เกตุคง

ภาพที่ 7 ภาพบ้านครูบุญยังค์ กับครูบุญยัง ในซอยเรืองรัตน์

นอกจากนี้ครูบุญยัง ยังมีบ้านพักที่จังหวัดนครราชสีมาหรือที่เรียกกันว่า บ้านที่โคราช เป็นบ้าน สิลปินแห่งชาติ เลขที่ 147 หมู่ 4 หมู่บ้านปรารักษ์ทอง อำเภอเมือง จังหวัดโคราช ซึ่งครูบุญยังซื้อไว้ เมื่อคราวเกษียณอายุ เมื่อพ.ศ. 2527 โดยซื้อไว้ใกล้ๆ กับลูกศิษย์ที่ชื่อชัชวัฒน์ รอสุงเนิน (เลื่อน) ใน ราคา 57,000 บาท

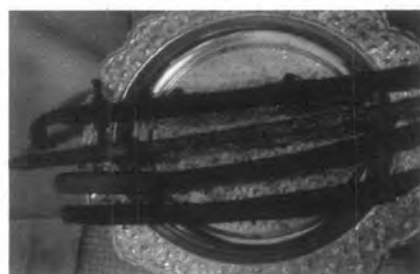

ภาพที่ 8 ผู้วิจัยกำลังสัมภาษณ์อาจารย์สุเทพ กิขุนทด

หลังจากที่ครูบุญยังเสียชีวิตแล้ว ลูกเขยครูบุญยังได้ขายกรรมสิทธิ์บ้านหลังนี้ให้กับอาจารย์สุเทพ กิขุนทด ศิษย์ผู้หนึ่งของครูบุญยัง เกตุคง เมื่อ พ.ศ.2551 ตามราคาประเมินจากกรมที่ดินในราคา 450,000 บาท ซึ่งราคาขายนี้รวมกับสมบัติของครูบุญยัง เกตุคง ประกอบด้วย

1. พระพุทธรูปปางนาคปรก ซึ่งเป็นพระประจำวันของครูบุญยัง เกตุคง องค์ใหญ่
2. พระหล่อหลวงพ่อกุณ ศิระษะครูเทพ 2 ชุดใหญ่ ฝีมือช่างชิต แก้วดวงใหญ่ และครูตาบทิพย์ แก้วดวงใหญ่ ทั้งของครูบุญยัง และศิระษะครูเทพของครูบุญยังที่ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของครูบุญยัง ภายหลังครูบุญยังก็เสียชีวิตไปแล้ว
3. ดำราไหว้ครู ไม้เท้า และเครื่องใช้เบ็ดเตล็ดที่ใช้ในพิธีไหว้ครู ของครูบุญยัง เกตุคง
3. เครื่องสัตตตราวุธ ที่ใช้ในการแสดงตลก
3. อัฐิของครูบุญยัง เกตุคง และครูบุญยัง เกตุคง
4. ภาพเขียนหลวงพ่อกุณ สีนํ้ามันขนาดใหญ่
5. ภาพครูเด็ก เสื้อสง่า
6. ภาพครูบุญยัง เกตุคง ที่ใช้วางหน้าพิธีศพ
7. ภาพครูบุญยัง เกตุคง
8. ตู้เสื้อผ้า
9. โต๊ะเครื่องแป้งสีชมพู ของครูบุญยัง
10. กาน้ำกระเบื้องเคลือบดินเผาสมัยรัชกาลที่ 4
11. ถาดผลไม้ 1 ชั้น

อาจารย์สุเทพ กิขุนทด ให้คำสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 กับผู้วิจัย ไว้ว่า "ขณะที่ทำการตกลงนั้น มีมิดหมอลวงพ่อเดิม และเทวรูปพระอิศวรและพระนารายณ์ ที่ลูกเขยบอกว่าจะเก็บไว้ให้หลานตาเป็นที่ระลึก

ภาพที่ 9 รูปสิ่งของที่หลงเหลือในบ้าน

I 24603697

ครูบุญยังกับการเป็นศิลปินแห่งชาติด้านศิลปะการแสดง (ลิเก)

ครูบุญยัง เกตุคง ผ่านชีวิตทางเป็นนักปีพาทย์และนักลิเกมาได้ชั่วระยะหนึ่ง เล็งเห็นถึงความเหลื่อมล้ำค่าสูงของศิลปะทั้งสองประเภท ในขณะที่พี่ชาย ทำปีพาทย์เป็นหัวหน้าวงได้ค่าตัวประมาณ 6 สลึง (เมื่อประมาณปี 2482) แต่ตัวลิเกตัวเอก ๆ ได้ค่าตัว 3 บาท ไม่นับที่พ่อยกแม่ยก ตกรางวัลให้อีก ครูจึงมีมานะบากบั่นที่จะเอาดีทางลิเกให้ได้ทั้งร้องทั้งรำ ครูกล่าวไว้ในหนังสือ "บุญยัง ทุ่มยอด" ว่า

"...ผมจะเอา 3 บาทให้ได้.." (เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์, 2541 : 97)

สมัยที่ครูบุญยังอยู่กับบิดาที่วิกลิเก ตลาดทุเรียน บิดาให้เป็นตัวเสนา ภายหลังเลื่อนระดับมาเป็นตัวโงง แล้วก็มาเป็นพระเอก ต่อมาได้ไปเป็นศิษย์ของครูเด็ก เสือสง่า ที่มีลีลาการร้องและการรำเป็นเลิศ คือทั้งรำสวยและร้องคิมิคารม คมคาย ได้รับการประสิทธิ์ประสาทจนกระทั่งก่อนครูเด็กเสียชีวิต ครูเด็กได้มอบให้ทำพิธีไหว้ครูละครด้วย

ความอดทนหนักเอาเบาสู้ของครูยัง ทั้งเรียน ทั้งรับ ทั้งร้อง ทั้งตี ไม่จำกัดว่าจะจะเป็นงานใด ครูบุญยังรับงานไปเรื่อยจนกระทั่งเฟื่องฟู ตอนแรกใช้คำว่าคณะนาฎลีลา ภายหลังตั้งคณะเป็นของตนเอง จึงใช้ชื่อว่า คณะเกตุคงดำรงศิลป์

ครูบุญยังเล่าไว้ในศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษว่า

...พอผมตั้งแล้ว ผมเป็นพระเอกแล้ว มีแฟนแล้ว มีคนนั้นคนนี้ติดผมก็ไปบอกขงค์ บอกต้องเป็นลิเก เป็นเหอะ อย่าเป็นเลขปีพาทย์ ไปให้เหตุผลขงค์ ค่าตัวไม่ไหวหรอก ไม่พอกิน ขงค์เค้าก็ว่า เออ ดีเหมือนกัน ผมก็พาไปห้คกับครูที่ผมเคยเรียน ขงค์ถึงได้ยอมเป็นลิเก เอาละครับเก็บตั้งเก็บตั้งก็ได้ ไม่เป็นลูกน้องใครละครับ เป็นได้โผเลข ตั้งลิเกเลข เอานามสกุลนี่ละเป็นชื่อคณะ ชื่อคณะเกตุคง... ให้งค์เค้าเป็นตัวโจ๊ก ก็ผลัดกันซึะ เวลาเค้าเป็นพระเอกทางระนาด ผมเป็นทุ่มนะ ตอนนี่เค้าต้องมาเป็นโจ๊กให้ผมมั่ง ..ก็เล่นกันสนุกสนาน (เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์, 2541 : 69)

ปี พ.ศ.2499 มีการประกวดลิเกชิงด้วยพระราชทาน ซึ่งจัดขึ้นที่กรมประชาสัมพันธ์ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดย คณะลิเกสุชิน เทวะผลิน ได้รับรางวัลชนะเลิศ คุณปู่บำรุง สอนสังข์ (ปู่ของคุณนุสรา สอนสังข์) หนึ่งในสมาชิกของลิเกคณะสุชิน เล่าให้ฟังว่า

ลิเก สมัยนั้น เป็นลิเกวิทยุ ใช้วิธีไปอัดเสียงกันที่นั่น คือกรมประชาสัมพันธ์ ตรงสนามหลวง ประกวดกันหลายคณะ มีกรรมการฟัง เทปแล้วตัดสิน ปีนั้นปู่เล่นเรื่องสังหารา ของพ่อชิน พ่อของต๋วยเทพ เทวะผลิน ที่อยู่ช่อง 5 คนระนาดก็คือนายไก่อ๋ม คุริยประณีต นี่แหละ กับพวกบางลำพู ตอนนั้นกำลังดัง ปู่ยังมีรูปถ่ายติดบ้านไว้เลย (บำรุง สอนสังข์, สัมภาษณ์ 17 มกราคม 2552)

ภาพที่ 10 ภาพครูบุญยงค์ และครูบุญยัง เกตุคง แสดงลิเกเรื่องปฐมพิชิตวานทอง

ภาพที่ 11 ครูบุญยัง เกตุคงเข้ารับรางวัลชนะเลิศการประกวดกับพลโทสุรจิต จารุเสถณี

ครูบุญองค์เล่าถึงการประกวคลิเกในขณะนั้นไว้ในศิลปวัฒนธรรมฉบับเศษว่า

ลิกคณะเกตุคงคำรงค์ศิลป์ ก็ขณะเลิกการประกวคลิเกในปีถัดมา คือปี 2500 ครูหลวงประดิษฐฯ ท่านไปเป็นกรรมการด้วย ท่านยังได้กระเช้าครูบุญองค์ว่า "ห้ามตีระนาดนะ" นัยว่าถ้าครูบุญองค์ ตีระนาด คณะอื่นคงเสร็จหมด ครูองค์ตอบกลับไปว่า "ไม่ได้มาตีระนาดครับ ผมมาเล่นเป็นตัวโคง มีพร ภิมย์เป็นพระเอก ภา รัตนชาติ เป็นนางเอก เล่นเรื่องชีวิตของจอมพล ป. (แปลก พิบูลสงคราม) แต่เอามาผูกเรื่องขึ้นใหม่ ตั้งชื่อเรื่องราวว่าปฐมพิชานทอง รางวัลคือถ้วยทองคำหนัก 5 บาท ได้เงินหมื่นหนึ่ง พร้อมทั้งชื่อเสียงและเกียรติยศ เป็นอาชีพที่ดี มีหลักฐาน มีรายได้มาก มีคนหาไปงานทั้งในกรุงเทพ และนอกกรุงเทพ ท้ายสุดนี้ไปที่หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์, 2537:72)

ช่วงนี้เองทำให้เกิดความสนิทสนมกับครูรวม พรหมบุรี สำนักปีพาทย์ลือชื่อแห่งจังหวัดราชบุรี เนื่องด้วยลิกคณะเกตุคงคำรงค์ศิลป์ ได้ไปปิควิกแสดงที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครูบุญองค์ และครูบุญยังจึงขอยืมเครื่องดนตรีและกำลังคนมาช่วยทำปีพาทย์ประกอบลิก จากบ้านครูรวม พรหมบุรี ทำให้เกิดเป็นสายสัมพันธ์แนบแน่นยาวนานกว่า 50 ปี อันเป็นที่มาของลูกศิษย์สายราชบุรี ซึ่งเป็นศิษย์อีกสายหนึ่งของครูบุญยัง เกตุคง และครูบุญองค์ในระยะเวลาต่อมา

ครูบุญยังทำวิกลิกที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้สักพักหนึ่ง แม่เลี้ยงให้คนมาถามบอกว่าพ่อเจ็บหนักให้ลงมากองฯ ค่วน แล้วคุณพ่อก็มาเสียชีวิตในเวลาต่อมา เมื่อจัดงานศพคุณพ่อเรียบร้อยแล้ว ครูบุญองค์จะขอเลิกเล่นลิก ครูบุญยังเล่าถึงการล้มคณะลิกไว้ในหนังสือ "บุญยัง ทุ่มชอด" ว่า

...แล้วองค์เขาก็มาบอกว่าจะเลิก ผมถามว่าทำไมล่ะ เขาบอกเขาจะเข้าทำงานแล้ว ไม่เอาแล้ว ไม่เล่นแล้วลิก แขนเงินมือไม้เขาไม่น่าเป็นพระเอกเลย เขาหลงโทษตัวเขาเอง

...ผมก็บอกว่า ฮ้าว...องค์เลิกแล้วฉันจะไปเอาโจ๊กที่ไหนล่ะ คือ สมัยนั้นพระเอกไปไหนก็ต้องมีตัวโจ๊กติดตามไปเรื่อย คือมีตัวละครคู่กัน

...อย่างมีนายพัก ก็ต้องมีนายเจือ คณะเดียวกัน ขึ้นเวทีคู่กัน มีนายหลงกับนายหลี่ นายโชติกับนายชิน พวกนี้วิกตลาดทุเรียน มีอีกหลายคู่หลายคน

...คือมีพระเอกแล้วต้องมีพี่เลี้ยงมีตัวโจ๊กคู่กัน คือ พระเอกบางทีไปในทางที่ผิด ไอ้โจ๊กเขาจะได้เตือนว่า เฮ้ย! ไม่ถูกแล้วนะ จะได้กลับมาทางเดิม ขณะผมก็มีคู่คือนายของค่านายยัง

...ผมก็บอกเขาว่า ชงค์เป็นตัวโจ๊กฉันเป็นพระเอกมันก็พอหากินไป เขาก็บอกว่าไม่เอา เบื่อ ก็เข้าทำงานที่กรมโฆษณาการที่ผ่านฟ้า คอนแรกเขาก็ยังเล่นกับผมอยู่ คือมีงานก็บอกเขา เขาก็มา

...จนกระทั่งวันหนึ่งชงค์เขามีความจำเป็นที่จะไปนอก ไปจีนแดง ก็ถูกหลอกหลวงนะครับ เขาถูกอย่างนี้บ่อย เขาหาไปแค่สองกองเท่านั้น ไปกับสุวัฒน์ วรดิลก สมาน กาญจณผลิน สุเทพ วงศ์กำแหง พอไปแล้วเขาบอกว่าเลยไปหน่อย ชงค์เลยลล้าเข้าไปในแดนจีน กว่าจะรู้ตัวก็สายเสียแล้ว

...พอกลับมาทางการเขาก็สอบ ชงค์อัคเทปเพลงจีนที่ชอบมาเยอะ ถูกตำรวจสันติบาลมาสอบมาตรวจ ของเอาไปหมดเลย เสร็จสรรพแล้วชงค์ก็เข้าไม่ได้แล้วสิครับกรมโฆษณาการ หม่อมขาบออกจากกรมโฆษณาการ ไปทำงานที่ทีวีช่อง 4 บางขุนพรหม ชงค์เลยตามหม่อมขาบไปอยู่ด้วย

...นี่ละครับเป็นช่วงที่ชงค์เขาเบื่อ เขาบอกว่าไม่เอาอะ ไม่ถนัด ชอบทางปีพาทย์ ผมก็เลยตามใจ นี่เป็นครั้งแรกที่เราแยกจากกัน"

ไม่โกรธหรือครับ เราสองคนพี่น้องไม่เคยทะเลาะกันเลยครับ เขาเป็นทั้งที่เป็นทั้งครู ทรศนะไม่ตรงกันก็มี แต่ไม่ถึงกับรุนแรง เขาก็ขัดแย้งกันบ้าง แต่ไม่ใช่เรื่องวิชา เป็นเรื่องอะไรต่างๆ ไป เราไม่เคยขัดใจกันจนถึงกับโกรธกัน ก็มีพูดจากันว่า มันไม่ถูกมั้งอย่างนี้ แต่ที่ชายผมเป็นคนใจน้อยครับ ผมหนักแน่นกว่า ผมไม่เคยโกรธเขามากมาย เราประคองกันมาสองคน ลำบากพอสมควร"

"...หลังจากชงค์แยกไปแล้ว ทีนี้มีผมฉายเดี่ยว แต่คณะผมก็แยสิ ไม่มีเขาเสียคนแล้วผมจะไปหาใคร หากคนอื่นนะมี แต่ไม่สนิทเหมือนพี่น้อง ผมเลยล้มคณะเลย ฉายเดี่ยว ใครมาหาผมก็ไป สุดท้ายก็เลิกเลิกกิจการได้ไปไม่เป็นแล้ว ตอนนั้นไปเล่นวิก ก็พอได้

...แล้วพอชงค์แยกไป ผมก็ได้ช่อง ตอนนั้นผมคิดว่าวิชามันยังไม่พอ อยากจะลองดูซิว่า เรียนให้มันตลอดซิว่าจะลึกซึ้งแค่ไหน เพราะละครนี้

เรียนไม่จบ มันลึกลับ มันต้องเรียนมาก ๆ ที่เรียนมาขังใจก็ไม่พอ ต้องเรียนให้จบ

...คือเราต้องเรียนทุกตัวๆ แล้วในแต่ละวิชาก็ไม่เหมือนกัน หลังจากขุนแผนไปแล้ว เราต้องเรียนเรื่องอื่น

...คือถึงจะเรียนมามาก แต่ยังไม่พอครับ ผมไปอีกหลายครู หลายคณะ

...จนกระทั่งมาได้แน่นอน เชื่อว่าจริง ๆ จากครูคนนี้ ความจริงแกเป็นคนโคราช แกแสดงที่เมรุปูน ตอนนี้เป็นโรงเรียนสารพัดช่าง ความจริงแกแสดงอยู่ที่นี้ มีนายพัก นายเจือ นาเด็ก เสือสง่า นายผล พวกนี้มีชื่อครับ

...แต่ตอนหลังคุณลุงเต็ก เสือสง่า แกอพยพกลับไปอยู่โคราช ไปหัดแถว ๆ นั้น จนกระทั่งแกได้แสดงวิกผูกวิกแสดง ผมก็ได้ข่าวว่าแกเชี่ยวชาญมาก ๆ เพราะแกได้เที่ยวเข้าไปหา เสาะหาวิชา ไปเรียนละคร เรียนโขน เรียนทุกอย่าง เรียนแม้กระทั่งของทางปักหมี่ได้ ที่รำแล้วไปพนมมือเอาหัวไปทางโน้นได้(โนราห์) แกก็ไปเรียน แต่แกบอกว่าทำไมได้ทำนี้ เพราะว่าคนที่จะได้ทำต้องตั้งแต่อายุจำความได้ 7 ขวบ 8 ขวบ ต้องฝึกแล้ว ก้มลงไปพนมมือ แกเรียนมาก

...เรียนโขนเป็นพระลักษณะ พระรามแกก็นิมนวลไป เป็นยักษ์ก็สง่าผ่าเผย จนกระทั่งคุณลุงเต็กเรียนจบทศกัณฐ์ลงสวน อูยฉายทศกัณฐ์เดี๋ยวนี้หาคุยกครับ วิชาพวกนี้เราต้องไปเรียน ผมก็มุ่งไปโคราชเลย

...จริงๆ ตอนนั้นครูเต็กเปิดวิกที่โคราช ผมก็เล่นที่กรุงเทพฯ พอผมไปขอวิชา แกเลยจับตัวผมไปเป็นพระเอกของแก ตอนนั้นผมอายุ 40 ปีแล้ว เล่นจนชำนาญแล้ว แต่รู้สึกว่ามีวิชามันยังไม่พอ ผมก็ไปขอ ทำงะหลายขุมพล แล้วกำลังจะต่อทศกัณฐ์ลงสวน อูยฉายทศกัณฐ์ แหม...มันยากเหลือเกิน แต่ยากก็จะเอา

...ทีนี้ตอนทำกระทกตัว คุณลุงเต็กแกเป็นวัน ไรคอยู่แล้ว กระทกตัว 3 ปิงเท่านั้นแหละ เลือคออก ต้องหยุด ผมเลยหาหมอมานวดขาให้ เลยไม่ได้อันนี้

...แต่ละท่ายากมาก อย่างตัวนางพุดถึงว่านางเอกก็ต้องไปกระบิคกระบวน

...ตัวพระ เช่น พระไวย ต้องกล่าวตั้งแต่ผูกหุ่นทำเป็นทหาร ไปถึง
รบ บทรบนีรบไปด้วยร้องไปด้วย

...แล้วเรียนไม่จบ เพราะพอหมดขุนช้างขุนแผนก็เรียนอย่างอื่น เรื่อง
อื่น พระมณีพิชัย ราชาริราช มีอีกหลายเรื่อง จักร ๆ วงศ์ ๆ ต้องรู้ ต้อง
ให้ถนัดจะไปสูงสุดเอาที่พระราชนิพนธ์อิเหนา แต่ที่ยากที่สุดคือพระสังข์
ทอง ยากมาก ๆ ทำรำมันลึก

...เรื่องที่เล่นยากก็มี ราชาริราช เล่นยากยาก แล้วอะไรจะมายากเท่า
ตอน "คำสัจย์ปลอม" สมิงนครินทร์ ต้องดูตัวฝรั่งมังฆ้อง ต้องไปจ้าง
เจ๊กตัดเสื้อผ้า คาบ 2 เล่ม ซ่อนไว้ในเสื้อ ต่อหน้าทหารมันล้อมอยู่ คำน
พม่าเขาก็บอกว่า มีปีกก็บินไปไม่พิน วันนี้เป็นวันตายของเจ้า นี่ก็ชัก
คาบออกมาต้องรำ คุณลุงเด็กให้หมด

... ที่นี้ผมเรียนอยากเป็นครูเขา เพราะฉะนั้นผมต้องเรียนหมด
อิเหนาผมก็เรียนจากนางจินตราจนไปถึงเมืองคาหา นุชบา ไปรบ กริช
กะหมังกุหนิงเข้าเฝ้าไปเห็นนางนุชบาเข้า สวยงามหลงใหลจนกระทั่งไป
ไหว้พระปฏิมา จนกระทั่งใช้บน อันนี้ยากครับ เพราะต้องตัดดอกไม้ถวาย
กริชก่อนแล้วถึงจะมาใช้บน ราใช้บน

...ในกลอนนั้นของในหลวงมีอยู่ 4 บาท ก็ต้องไปเรียนให้หมด ฮ้าว...
จบเสร็จสรรพแล้วก็ต้องไปเรียนนุชบาอีกละครับ จบนุชบาแล้ว ฮ้าว...จร
กालะ ก็ต้องเรียนตัวจรกอีก ถึงได้บอกว่าเรียนทั้งพระเอกและตัวโง่
ต้องเรียนอย่างนี้ให้รู้แจ้งเห็นจริง

ภาพที่ 12

(ภาพบน) ครูบุญยัง เกตุคง แสดงลิเกสมัยที่ผู้ชายต้องแสดงเป็นตัวนาง

(ภาพล่าง) ครูบุญยัง เกตุคง แสดงลิเกสมัยต่างๆ

ภาพที่ 13 ทรูบุญยัง เกตุคง กับภาพการแสดงลิเกทรงเครื่อง

...คือพวกพระราชนิพนธ์นี้ พวกแม่ครูต่าง ๆ จะต้องเข้าหา ลิเกนี่ เป็นลูกศิษย์สองนคร พวกแม่ครูต่าง ๆ

...เรายังไม่รู้ว่าจะนี่ร้ายังไง พระไวยร้ายังไง ลิเกนี่ไม่ต้องไปหัด หรอก ๆ ไปค้นไปก็พอได้

"คือคุณลุงเด็กแหวงวิชาครับ ลิเกเขานอนกันในวิกหมด ทีนี้ บ้านพักของลิเกอยู่ข้างล่าง คุณลุงเด็กอยู่ข้างบน เป็น 2 ชั้น ผมก็นอน ข้างล่าง สักประมาณตีสี่กว่าๆ ผมต้องตื่นแล้วไปเคาะ คุณลุงๆ แกจะ "ฮือ"

...พอ ฮือ เราก็ลงได้ ลงมาล้างหน้าอาบน้ำอาบทำ แกสั่งไว้อย่างนั้น พอตีห้ากว่าจะได้ร่ำ พอสว่างพวกลิเกมาแล้ว หยุคแล้ว กลัวจัด กลัวคน ขโมย ให้ผมคนเดียว

...แต่ผมก็เข้าใจครับที่คุณลุงเด็กแหวงวิชามาก แกพูดมาคำว่า

"ลูกศิษย์นะฉันไม่กลัว ฉันกลัวลูกขวิด"

...หมายความว่า มันมากตัญญู แกโค่นมาแล้ว หัด ๆ ไปเสร็จสรรพ ไอ้ลูกศิษย์ไปหาพรรคพวกลิเกไปประชันกับแกวิกต่อวิกเลข นี่

ແລະລູກຊີວິດເປັນຄູ່ຄ້າກັບໄຮ້ໄຮ້ເຂົາເຈົ້າກັບຄືນ ແຕ່ຊີວິດໃດເຂົ້າໄມ້ວ່າ ໄປ
ຊີວິດເອາກູເຂົ້າອີກ

...ທີ່ຄູສມັຍກ່ອນເຂົາເວົ້າກັນຄື ຈະເປັນດ້ວຍອະໄພຫລາຍ ໆ ອ່າຍ
ໜຶ່ງເຂົາເຫັນຄວາມເພິຍຂອງລູກຊີວິດໄມ້ຄ່ອຍດີ ໄມ້ຄ່ອຍມີຄວາມເພິຍ ເຮັດ
ປະໄປປະມາແລ້ວກໍເລີກຂະ ຄູເຂົາເລຍທາງໆ ເຂົາກໍຕ້ອງຄູ່ວ່າສົນໃຈມາກມັຍ
ມັນຍາກອູ່່ເມື່ອນກັນໜູນາ ເພາະມັນລືກຂຶ້ນ ກໍຕ້ອງທ່າໃຈ ຕ້ອງຮັກຈິງຈຣຶ້ງ
ເຮັດ (ເສດີຍຣ ດວງຈັນທຣ໌ທິພິຍ໌, 2541:174 - 178)

ເຣື່ອງການທາງທາງ ສມເດິງທາງເຈົ້າບຣມວງສ໌ເຮອ ເຂົ້າທ່າກຣມທາງບານຣິທາງນຸວັດດິງສ໌ ໄດ້ຄ່າວ່າໄວ້
ສຣຸປໄດ້ວ່າ ເຣື່ອງຂອງການທາງທາງນັ້ນ ມີສາເຫດມາຈາກ ທາງເພາະຮູ້ວ່າເຮັດໄປເພື່ອຈະຍ່າຍີ ນອກຈາກນີ້ທ່ານ
ຍັງໄດ້ແບ່ງສິດປິນ ອອກເປັນ 3 ຄູ່ມື້ຄື ຄູ່ມື້ນັກເຮັດ (ທ່າທ່າໆ ໄປຕາມຄູ ເຮັດມາອ່າຍໄວ້ ກໍທ່າໄປອ່າຍ
ນັ້ນ) ຄູ່ມື້ຄູ ແລະຄູ່ມື້ທີ່ເຮັດວ່າທາງທ່າ (ຮູ້ແລ້ວກໍທ່າທ່າ ແລ້ວທ່າເອາແຕ່ຕາມອ່າຍ)

ຄູນຸຍຸຍຸຍເຣື່ອງຄວາມສັມພັນທຣ໌ທາງທ່າກັບລູກຊີວິດ ຄືຄູນຸຍຸຍເຣື່ອງສ່າງໄວ້
ໃນໜັງສືນຸຍຸຍ ທ່າທ່າວ່າ

... ຄືຄູນຸຍຸຍເຣື່ອງທ່າທ່າ ທ່າທ່າເຮັດທີ່ ຮັກໃດກໍກັນມາກແລ້ວ ກ່ອນທີ່
ທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ
ທ່າທ່າ

...ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ
ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ
ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ

...ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ
ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ
ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ

...ແຕ່ທີ່ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ
ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ

ແຕ່ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ
ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ

"...ນີ້ແລະ ທ່າທ່າທ່າທ່າທ່າ..." (ເສດີຍຣ ດວງຈັນທຣ໌ທິພິຍ໌, 2541: 97)

ภาพที่ 14 ภาพครูบุญยัง เกตุคงกับระนาดเอก

ครูบุญยัง เล่าเรื่องความสัมพันธ์เกี่ยวกับครูเด็ก เสือสง่าในหนังสือเล่มเดียวกันต่อว่า

...แต่ผลที่สุดก็มาตายตอนหน้าพาทย์ อะไรก็สู้ไม่ได้ มันสูงสุด คือตอนผมกลับมาจากโคราชนี่ ผมก็ไปเรียนอีกนะ ไปเรียนกับครูสมยศ เปี่ยมลาก ตอนเข้าเทศบาลแล้ว (พ.ศ.2510) เรียนหน้าพาทย์ คือเวลาไหว้ครู ใจ สูงที่สุด ครอบ แต่ก่อนจะต้องมีเพลงสำคัญ เขาเรียกพราหมณ์-เข้า ต้องรำ มีเพลงสำคัญ คำเนินพราหมณ์ ต้องรำ มีเพลงสำคัญ เสมอ เถร เราต้องครอบเขา ต้องเอาศิระครุมาสวม แล้วก็รำเป็นพระฤาษี พอเสร็จแล้วต้องมีพราหมณ์ออก คือพราหมณ์เข้าตอนต้น พราหมณ์ออกตอนสุดท้าย (เรื่องเดียวกัน, 180)

ช่วงที่ครูบุญยัง เกตุคงเที่ยวไปเที่ยวกลับโคราชกับกรุงเทพมหานคร เป็นช่วงที่ครูหยุดงาน บรรเลงปี่พาทย์ไปชั่วคราว ครูบุญยังเล่าไว้ในหนังสือเล่มเดียวกันว่า

...ช่วงที่ผมไปเรียนกับครูเด็ก ผมก็หยุดไปเลย เพราะผมก็ฉายเดี่ยวอยู่ ผมไปอยู่กับครูเด็ก ทั้งไปทั้งกลับ ทั้งเล่นอยู่แล้วก็เรียนด้วย รวมแล้วไม่

17 ปี ก็ 18 ปี คือช่วงแรกเรียนได้บางท่านแล้ว ก็กลับมาหาคนที่กรุงเทพฯ ตอนหลังถึงได้ไปอยู่เลย (เรื่องเดียวกัน, 182)

ครูบุญยังไปตั้งรกรากที่โคราช ครูอธิบายเหตุผลไว้ในหนังสือเรื่องเดียวกันว่า

...ผมมีพ่อยก ใครมีแม่ยกก็มีไป แต่ผมมีพ่อยก เพราะผมช่วยครู
แต่รับงานแล้วก็ยังแสดงเป็นพระเอกอยู่

...พ่อยกผมซื้อพ่อพิศาล บุญยะมัย อยู่กรมทาง แยกขอบมรธา ก็พา
เมียแกลูกแกมาดู ดูออกถูกใจ โอ๊ย...ให้รางวัลทุกคืน พอเย็นๆ จะให้คน
มารับผมไปที่กรมทาง ไปทานอาหาร แยกขอบทำครัว พอไปถึง

"ลูกเอ๊ย มาแล้ว มากินข้าว พ่อจะต้มยำ"

...ต้มยำของแกก็คือใส่ลมตราหมี อร์อย ฝีมือกุ้ง

...แล้วแกมีที่อยู่กิโย 16 จะไปทางอำเภอปักธงชัยนะครับ แกมีอยู่
100 ไร่ แกก็เอาใบเหี้ยบขำ เขาเรียกใบอะไร น.ส. 3 ไซม์ยี่ มาตัดแบ่ง
เลย ให้ผม 50 ไร่ ของแก 50 ไร่ แกก็บอกว่ามีเงินแล้ว ก็มาซื้อเสาซื้อ
ลวดมาชิงแบ่งก็แล้วกัน

ครูกล่าวถึงชีวิตศิลปินโดยเฉพาะการแสดงดีกว่า

"ชีวิตศิลปินลำบากนะหนูนะ จะได้ค่าตัวแค่ 5 วัน อีกวันหนึ่งเราต้อง
ยกให้ได้โผเขา เล่นพรินะคะ ได้โผคือคนที่ทำงานให้ ก็น่าเห็นใจเขา
เพราะ

...หนึ่ง สัตว์สมัสนั้นต้องมีอาการแสดงมปี ทำพลาดนิดเดียวสรรพ
มาตรฐาน ก็โดนจับ

...สอง ค่าวิกละ ค่าไฟละ ค่าน้ำละ ค่าอาหารละ เขาต้องออก 2 มื้อ
เข้ากับเย็นได้โผต้องเลี้ยง ก็สมควรให้เขาวันหนึ่งเลย

...หกวันยกเขาก็เรียก วิกหนึ่งยกเขาก็เรียก วันละ 30 บาทในคณะ
หนึ่งอย่างน้อยเสียก็ต้อง 15 คน ในวิกนะครับ แต่ที่นี้ที่แสดงเป็นชายจริง
หญิงแท้แล้ว ไม่เหมือนที่ผมแสดงแรกๆ ที่เป็นผู้ชายล้วน ไม่มีผู้หญิง
ปน (เรื่องเดียวกัน, 182)

ในเส้นทางการแสดงลิเกนอกจากครูจะรำสวยร้องดี ครูยังเป็นศิลปินต้นแบบในทางการแสดง
อีกหลายอย่างเช่น การรำเสภา การเล่นหุ่นกระบอก การแสดงลิเกทุกรูปแบบ

ภาพที่ 15 ครูบุญยัง เกตุคง แสดงเป็นตัวขุนแผน ประกอบเสภาดลก
ครูศิริ วิชเวช ศิลปินแห่งชาติ ปี 2552 เป็นผู้ขับเสภา ในงานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2531 ณ หอประชุม จุฬาฯ
(ระนาดเอก : บังอร สุวรรณศรี น้องวงใหญ่ : บุญกร สอนสังข์ น้องวงเล็ก : นุสรา สอนสังข์
ระนาดทุ้ม : สมปอง เจษฎาธิ์ กลองสองหน้า : ประสาร วงศ์วิโรจน์รักษ์ ฉิ่ง : อานันท์ นาคคง
ปี่ใน : ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น)

ครูมีชื่อเสียงที่โด่งดังมากยิ่งขึ้นเมื่อ ครูบุญยังได้ถ่ายทอดการแสดงลิเกให้แก่ศิษย์สายโคราช
มากถึง 53 คณะ ตามเส้นทางลิเกถนนมุขมนตรี เช่น คณะไก่อแก้วเสียงกังวาน แสงทองเทพประทาน
มนตรี๊กเมืองสีมา กาเหว่าเสียงสวรรค์ ฯลฯ ความชัดเจนและความเอาใจจริงเอาใจทางลิเกดังกล่าวนี้ส่งผล
ให้สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการมอบรางวัลศิลปินแห่งชาติด้าน
ศิลปะการแสดง(ลิเก)ให้เมื่อ พ.ศ. 2535 นับว่าเป็นรางวัลอันสูงสุดในชีวิตศิลปินที่ภาคภูมิใจและเป็น
เกียรติประวัติอันสูงสุด

ภาพที่ 16 ครูบุญยังเข้ารับพระราชทานรางวัลศิลปินแห่งชาติกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งครูดัดภาพนี้ไว้ที่บ้านปรangkong จังหวัดนครราชสีมา

การศึกษาด้านดนตรี

ครูบุญยัง เกตุคง ได้รับการประสิทธิ์ประสาทความรู้จากครูบาอาจารย์หลายท่าน ได้แก่

1. ครูหรั่ง พุ่มทองสุก
2. ครูเพชร จรรย์นาฎย์
3. ครูไพฑูรย์ จรรย์นาฎย์
4. ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
5. ครูพิม นักระนาด
6. ครูบุญยงค์ เกตุคง
7. ครูทองค้อ (โองการ กลีบซิ่น) ประเภทเพลงหน้าพาทย์
8. ครูช่อ อากาศโปรง
9. ครูแมว พาทย์โกศล
10. ครูบรรยง โปรงน้ำใจ
11. ครูหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ้น ดุริยชีวิน)
12. ครูผลวย จิยะจันทน์
13. ครูเอื้อน กรณ์เกษม

ครูบุญยัง เกตุคง กับชีวิตการรับราชการ

ภาพที่ 17 ภาพครูขณะรับราชการ

พ.ศ. 2510 ครูบุญยัง ได้เข้ารับราชการในตำแหน่งนักดนตรี ที่สำนักงานเทศบาล กรุงเทพมหานคร ก่อนที่ครูจะเข้ามารับราชการนั้นครูได้มาอยู่กับภรรยาของครูอีกคนหนึ่งชื่อตรอกพญาไม้ กรุงเทพมหานคร โดยชื่อบุคคลที่ครูได้มาอยู่กับภรรยาชื่อ สาเหตุที่ต้องขั้บรถแท็กซี่เนื่องจากว่าเป็นอาชีพที่อิสระ กอปรทั้งวงการไปเสียนาน และอายุมากขึ้น ทำให้ไม่มีใครหางาน เศรษฐกิจก็ตกต่ำ ช่วงที่ครูบุญยังขับแท็กซี่ออกตระเวนไปเรื่อยจนกระทั่งเจอครูบุญยังค์ ผู้เป็นพี่ชายด้วยความบังเอิญ จึงได้ทักทายปราศรัยพูดคุยเล่าให้ฟังถึงชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งกันและกัน ช่วงนั้นการติดต่อสื่อสารยังไม่มี ความเจริญเท่าไรนัก ไม่เหมือนกับสมัยนี้มีโทรศัพท์เคลื่อนที่โทรถามข่าวคราวกันอย่างสะดวกรวดเร็วทันใจ

ครูบุญยังค์ ได้ออกปากชักชวนให้ครูบุญยัง เข้าทำงานที่สำนักงานเทศบาล โดยให้เหตุผลไว้ในหนังสือบุญยัง ทุ่มมือคว้า "ยังเอ๊ย..เราเป็นพินพาทย์ กลับมาตีพินพาทย์ดีกว่า เป็นข้าราชการด้วย... ตำแหน่งเขามีอยู่ เอ็งนะตีทุ่มมือ เสียขายฝีมือ เข้าเทศบาลเลย ไม่ต้องสอบด้วยวะ ตำแหน่งมันว่างอยู่" (เสถียร ดวงจันทร์ทิพย์, 2541: 184) ในหนังสือเล่มเดียวกัน มีคำพูดโต้ตอบกันระหว่างครูบุญยังค์ และครูบุญยัง

ในเรื่องดังกล่าวว่า ครูบุญยัง มีความลังเลใจ เพราะบางครั้งการขับรถแท็กซี่บางครั้งมีรายได้ บางครั้งไม่มีรายได้ ถึงถามผู้ที่ต่อไปว่า "...เออ...แล้วเขาให้เงินเดือนเท่าไรวะ" ครูบุญยังค์ ตอบว่า "625 บาท" ครูบุญยังหัวเราะ แล้วตอบไปว่า "...ยังค์ ปกติวันหนึ่งได้ 50 บาทแล้ว ค่าเหล่านี้ไม่ต้องคิด

อีก แล้วไปเอาเงินเดือน 625 บาทแล้วจะพอกินได้ยังไง” ครูบุญยงค์ ตอบว่า “... เอาเถอะนำ ทำๆ ไป ก่อนก็ขึ้นเองนั่นแหละ...” (เรื่องเดียวกัน, 184)

ศาสตราจารย์นายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล ได้กล่าวถึงประวัติการก่อตั้งวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานครฯ ไว้ดังนี้

...นายชำนาญ ยูวบูรณ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครกรุงเทพ ดำริให้จัดตั้งวงดนตรีขึ้นใช้ชื่อว่า "วงเทศบาล" เมื่อปี 2506 โดยมีครูสง่า ศศิวิมล อดีตรองหลวงในราชสำนักสมัยรัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 ซึ่งย้ายเข้ามารับราชการอยู่ที่แผนกนิเทศกองการศึกษาของเทศบาลนครกรุงเทพ เป็นผู้ให้คำแนะนำ ได้เชิญครูพริ้ง คนตรีรส ข้าราชการแผนกดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร ซึ่งเกษียณราชการแล้วมาเป็นหัวหน้าวง โดยติดต่อซื้อเครื่องดนตรีมโหรีปี่พาทย์ประกอบวงและประดับมุกครบชุด มาจากบ้านคุณพระศุภิสวามิภักดิ์ (เสวต พรหมฉนันท) ในราคาประมาณสองแสนบาท ที่ทำการของวงดนตรีไทยอยู่บนอาคารที่ว่าการเทศบาลตรงเสาชิงช้า

...ในฐานะที่ครูพริ้งเป็นครูดนตรีผู้มีอาวุโสที่มีความรู้ความสามารถ มีลูกศิษย์เป็นจำนวนมาก และเป็นที่ยอมรับนับถือของนักดนตรีไทยทั่วไป หนังสือจดหมายเหตุดนตรี 5 รัชกาล ได้กล่าวว่าในสมัยแรกเริ่มก่อตั้งวงเทศบาลนี้จึงมีนักดนตรีฝีมือดีจากหลายสำนักพากันสมัครเข้าร่วมงานด้วย ระยะเวลาเริ่มมีเพียงไม่กี่คน มารับใหม่รวมแล้วได้จำนวน 22 คน ได้แก่ นายบุญยงค์ เกตุคง (2506) นายสำรวย งามชุ่ม นายไสว ตาตะวาทิต นายบุญช่วย ชิดท้วม นายสนม (พินิจ) ฉายสุวรรณ นายหยด ผลเกิด นายสุจินต์ เพ็ญทุ่ง นายสมพงษ์ โรหิตาจล นายบุญยัง เกตุคง (เข้าวงเทศบาล เมื่อ พ.ศ. 2510) นายช่อ อากาศโปร่ง นายนพ ชัมพูท นายมณเฑียร สมานมิตร(2506) นายสมนึก บุญจำเริญ นายเกียรติศักดิ์ คนตรีรส นายจุก นาคพลัง นายสมปอง แจ่มจรัส นายสัมพันธ์ นิลวงส์ นางบุหงา นาคพลัง นางบุญชู รอดประสิทธิ์ (ทองเชื้อ) นางกัญญา อบนวล (โรหิตาจล) นางอนงค์ ศรีไทยพันธุ์

(พูนพิศ อมาตยกุล, 2551: 642 - 643)

ครูบุญยังเริ่มทำงานที่เทศบาล ในปี พ.ศ. 2510 ซึ่งขณะนั้นวงเทศบาล อยู่ที่เสาชิงช้า (ที่ว่าการกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน) และรับราชการมาจนเกษียณอายุในปี 2527 รวม 17 ปีที่อยู่กับวงดนตรีไทยเทศบาล ภารกิจในระหว่างที่รับราชการอยู่นี้มีทั้งงานหลวงและงานราษฎร์ ส่วนใหญ่จะเป็นการ

บันทึกเทปเพื่อออกอากาศทางสถานีวิทยุ เช่น การแสดงดนตรีรายการวิทยุกระจายเสียงกรมประชาสัมพันธ์ การบันทึกเสียงของ ปณ. 11 กรมช่างทหารอากาศ และรายการอื่นๆ เช่น การแสดงดนตรีสำหรับประชาชน ณ สังกัดศาลา กรมศิลปากร

ปี 2510 ครูบุญยงค์ เกตุคง ได้แต่งเพลงพิรุณสร้างฟ้า นำมาบรรเลงเป็นครั้งแรก

ปี 2511 ครูบุญยงค์ เกตุคง ได้แต่งเพลงชเวดากอง นับเป็นเพลงที่โดดเด่นที่สุด ภายในเพลงประกอบด้วยการนำจังหวะหน้าทับกลองยาว ซึ่งคิดโดยนายสมพงษ์ โรหิตาจล และนายสุจินต์ เพ็ญพิง ส่วนคันทอนเพลงยังประดิษฐ์ให้ระนาดทุ้มมีความโดดเด่นเป็นพิเศษ

ปี 2514 ครูบุญยงค์ เกตุคง ได้แต่งเพลงขอร เถา ซึ่งเป็นบทเพลงที่ไพเราะเพลงหนึ่ง บทขับร้องมาจากเรื่องราชาธิราช ครูบุญยงค์แต่งเนื้อร้องขึ้นเดียวท่อนที่ว่า

ฟังรสพจนานาเพลงรามัญ	เสกสรรกลอนกานต์ชำนาญหลาย
ขอฝากผู้ฟังทั้งหญิงชาย	บอกความหมายเขยยลมนต์เพลงมอญ

นอกจากนั้นยังมีการบรรเลงดนตรีเพื่อเผยแพร่อีกหลายรายการ อาทิ

- การแสดงดนตรีรายการคันทรรพศาลา ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม หม่อมหลวงขาบ กุญชร ณ อยุธยา คณะพลายมงคล
- การร่วมงานในวงคณิศรางกูร ของคุณเชาวลิต กันดารัตติ
- การแสดงดนตรีไทยรายการเนาะคนตรีไทย โดย ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ทางโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม

ภาพที่ 18 ครูบุญยงค์ เกตุคง บรรเลงระนาดทุ้มกับคณะพลายมงคล

ภาพที่ 19 ครูบุญยัง เกตุคง (ยืนคนที่ 7) สมัยร่วมวงกับศาสตราจารย์ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์

ช่วงเวลาที่ครูบุญยัง และครูบุญยงค์ ทำงานที่วงเทศบาล ดูเหมือนว่าเป็นช่วงเวลาที่ยิ่งใหญ่ที่สุด เพราะครูจะ นำเพลงที่ได้มาจากครูโน้มนครนี้แต่ก่อนเก่ามาบรรเลงและถ่ายให้นักดนตรีภายในวง เช่น เพลงเรื่องและเพลงหน้าพาทย์ทางฝั่งธนบุรีที่ต่อมาจากครูเอื้อน วรรณเกษม มาบรรเลง แถมยังมีครูพริ้ง ศนตรีรส เป็นคลังความรู้อีก ไม่ว่าจะเล่นจะร้องหรือจะแต่งเพลงอะไร ล้วนมีเวทีสำหรับรองรับทั้งสิ้น

ช่วงชีวิตในระยะนี้ดูเหมือนจะเป็นช่วงที่มีชื่อเสียงในทางดนตรี โดยเฉพาะการตีระนาดทุ้ม เมื่อเข้าคู่กับครูบุญยงค์ เกตุคง ผู้เป็นพี่แล้ว เรียกว่าแทบทั้งประเทศที่เป็นนักเลงปีพาทย์ คงไม่มีใครไม่รู้จักบุญยงค์-บุญยัง สองพี่น้อง ก็ว่าได้

อาจารย์ชาติรี อนุบาล หนึ่งในสมาชิกของวงดนตรีเทศบาล กล่าวถึงครูบุญยัง ช่วงที่รับราชการอยู่ที่เทศบาลว่า

...ครูยัง โคนงาน มีรายชื่อนะ มีรายชื่อก็ไป บางทีท่านก็ไปลอบซื้อท่านเองบนกระดาน ไม่ใช่เพราะท่านจะหนีงานหรือหนีไปแล้วแกไม่ค้อขดีหรือ แกล้งอยากให้น้องๆ ตีมากกว่า แกก็ไปไหนค้อไหนของแก หรือเวลาอยู่ที่ทำงาน ท่านชอบตีระนาดเอก ใครไม่ได้ไปงานก็จะมาซ้อมเพลงด้วย ซ้อมไม่เลิก วงเทศบาลดังมาก มีรุ่นครูๆ ที่เก่งๆ อยู่หลายคน ครูยงค์ แต่งเพลงมาก พวกคนในวงก็รับไป แต่งเพลงเอาไปเล่นตามสถานีวิฑูย์บ้าง รายการดนตรีเพื่อประชาชนบ้าง สังกัดศาลาบ้าง แทบไม่ได้ขาด ทั้งงานนอกงานใน ชื่อเสียงนี้ทำให้อาจารย์จักรพันธ์ ศิลปินแห่งชาติ ติดต่อเอาวงเทศบาลไปเล่นประกอบหุ่นกระบอก หลายปีมาแล้วนะ(ชาติรี อนุบาล, สัมภาษณ์ 31 มกราคม 2552)

ระหว่างที่ทำงานหลวง ครูบุญยังก็ได้รับงานปลีก ไปตามวงต่างๆ แต่ก็มิได้เป็นหัวหน้าวง เป็นเพียงลูกวง ถึงเวลาที่ไป หรือบางวงก็ขอร้องให้ครู ไปสอน ไปปรับวงตามวงของเพื่อนร่วมงานบ้าง วงของคนที่เคยสมาคมกันแต่หนหลังบ้าง เช่นวงโตสง่า วงบ้านครุรวม วงบ้านวัดเสวตฉัตร วงครูชั้น หริมาภิชาต วงวัดหนัง ในซอยพาศิมขการชนบุรี วงบ้านอรุณกฤษณ์ วงบ้านจรรย์นาถย์ วงบ้านครู สกล แก้วเพ็ญภาส (บางใหญ่) บ้างก็ขอร้องให้ไปตีในงานประชันวงบ้าง เช่น งานประชันวงของสังคีต ศาลา รายการเสือ สิงห์ กระทิง แรค เมื่อ พ.ศ. 2523 เรียกว่ารับงานกันทุกรูปแบบหรือไปบรรเลง ประกอบการแสดงหลายๆ อย่าง เช่น เสภา หุ่นกระบอก ภายหลังได้เข้าไปร่วมงานหุ่นกระบอกกับ อาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต ในปี 2527 รวมถึงการแสดงเป็นครูหลัก ในละครเรื่องระนาดเอก หนังสือ ระนาดน้ำค้างได้กล่าวถึงการออกอากาศทางทีวีสีกองทัพบกช่อง 7 โดยมีคุณศรีบุญ วงศ์กระจ่างแสดง เป็นพระเอก และคุณสินชัย หงษ์ไทย ร่วมกับ นายชัยยุทธ โตสง่า และอาจารย์ณรงค์ฤทธิ์ โตสง่า เข้าร่วมในการแสดงครั้งนั้นด้วย

ด้วยเหตุที่ครูบุญยังมีความสามารถในทางดนตรีแทบทุกเครื่องมียกเว้นปี่ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ ครูไม่สามารถเป่าได้เนื่องจาก เมื่อเป่าปี่จะมีเลือดออกตามไรฟัน ส่วนในเรื่องการสีซอ ครูบุญยัง เกตุคง ได้เรียนกับหลวงไพเราะเสียงซอ (อุ่น สุริยชีวิน) และครูฉลวย จิยะจันทร์ ซึ่งถือว่าสองท่านนี้เป็นบรมครูด้านเครื่องสายโดยเฉพาะเรื่องซอ ครูบุญยัง มีความสามารถขนาดสีซอให้กับคณะหุ่นกระบอก ของ อาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต และที่น่าประทับใจอย่างยิ่งคือ ฝีมือการสีซออยู่ประกอบการแอ้วเกล้าซอที่ จัดขึ้นที่ศูนย์สังคีตศิลป์ รายการครั้งที่ 636 เป็นความประทับใจที่มีรู้ลึม

สำหรับการบรรเลงฆ้องวงใหญ่ ครูบุญยัง เกตุคง นับว่ามีฝีมือสายมือ ในการบรรเลงฆ้องวงใหญ่ได้ดีอีกท่านหนึ่ง จะเห็นได้จากการบรรเลงฆ้องวงใหญ่ ในการเดี่ยวเพลงสุรินทรานู สามชั้น เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2540 ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เนื่องในงานดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ 28 ครูบุญยัง ได้เดี่ยวฆ้องวงใหญ่ต่อหน้าพระพักตร์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่ง ใครที่ได้ไปงานนี้จะเห็นได้ว่า ครูบุญยังตีได้ประทับใจคนดูเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้จะมีโรคเก๊าท์ ที่เป็นโรคประจำตัวตลอดในช่วงบั้นปลายของชีวิต

การตีระนาดทุ้มอันเป็นลักษณะที่โดดเด่นตามที่ได้กล่าวมาในขั้นต้น ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ถึงกับชื่นชมครูบุญยังว่า "ตีระนาดทุ้มได้ดีเหมือนกับครูหนูดำ"

ลักษณะการตีระนาดทุ้มนี้เป็นที่กล่าวขวัญจากผู้มีความสามารถด้านการบรรเลงระนาดทุ้มทั้ง นักระนาดทุ้มรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ได้แก่ อาจารย์กาหลง พึ่งทองคำ ศิลปินแห่งชาติ อาจารย์อุทัย แก้ว-

ละเอียด อาจารย์บุญช่วย โสวัตร อาจารย์เมษิณ กงโชค อาจารย์วิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ อาจารย์ชาติรี
อบนวล และอาจารย์เอกสิทธิ์ การคุณิ ได้กล่าวถึงครูบุญยัง เกตุคง ไว้ในนาทรรศนะ ดังนี้

ครูกาหลง ฟิ่งทองคำ ได้กล่าวโดยการให้สัมภาษณ์กับครูไพฑูรย์ เฉยเจริญว่า " นักระนาดทุ้ม
ที่มีลีลาเร้าใจ มีวิวัฒนาการในยุคปัจจุบัน ต้องยกให้ครูบุญยัง เกตุคง" (อ้างในไพฑูรย์ เฉยเจริญ,2542
หน้า 241)

ครูอุทัย แก้วละเอียด ได้กล่าวโดยการให้สัมภาษณ์กับครูไพฑูรย์ เฉยเจริญว่า " เป็นผู้ที่สามารถ
บังคับเสียงทุ้มให้คี่ม ลึก มีเอกลักษณ์มาก ประเภททาง เหลือล้น รสมีเหลือหลาย " (อ้างในไพฑูรย์ เฉย
เจริญ,2542 หน้า 244)

ครูบุญช่วย โสวัตร ได้กล่าวโดยการให้สัมภาษณ์กับครูไพฑูรย์ เฉยเจริญว่า

เป็นผู้ที่สืบทอดการบรรเลงระนาดทุ้มให้เห็นชัดเจนถึงระดับที่เรียกว่า "คี่" ได้ สิ่ง
เหล่านี้ไม่ได้มีขึ้นแต่ในสมัยนี้ แต่มันเกิดขึ้นมาแต่โบราณ วิวัฒนาการสืบทอดกัน
มาในระบบนุขปาฐะ เป็นการนำเอาของโบราณมาจัดทำหมวดหมู่ให้เป็นระบบ
ขึ้น เป็นแนวคิดเชิงทฤษฎีทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ต่อการให้คนรุ่นหลังได้จัด
ดูว่าการบรรเลงชนิดใด ควรจะอยู่ในเกณฑ์สักเท่าไร มิฉะนั้นก็จะเกิดการปะปน
กัน (อ้างในไพฑูรย์ เฉยเจริญ,2542 หน้า 236)

ฝีมือลายมือการบรรเลงดนตรีไทยที่ได้กล่าวมาในขั้นต้น แม้แต่คนในวงการอื่นอาทิ อาจารย์
จักรพันธ์ โปษยภตุต ศิลปินแห่งชาติปี พ.ศ.2543 ให้ฉายาครูบุญยังว่า "บุญยัง..... ทุ้มยอด"

นอกจากนี้คุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ ปี พ.ศ.2536 พรรณนา
เป็นกลอนสุภาพบันทึกไว้ในหนังสือ งานพระราชทานเพลิงศพครูบุญยังไว้ว่า

ภาพที่ 20 ภาพเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

"ระนาดทุ้มพุ่มพวงไว้ให้ห้วงหา

ร่ำบรรเลงเพลงลาให้ใจหาย

เคยร้องเล่นเข็นอุราสาธยาย

เสนาะสายสำเนียงเพียงผจง

ยังจับจิตจับใจได้เรียนรู้อัน

เหมือนยังอยู่ยังเขื่อนไม่เลื่อนหลง

ครูบุญยังนั่งคู่ครูบุญองค์

ครูบุญยัง เกตุคง ยังคงยัง"

ยังมีศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ผู้ยกให้ครูบุญยังให้ครูบุญยังเป็น "เทพบุตรระนาดทุ้ม" บุคคลผู้นั้นคือ สุจิตต์ วงษ์เทศ ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ ปี 2545 เป็นผู้หนึ่งที่ชื่นชอบลีลาการตีระนาดและการแสดงลิเก ได้พรรณนาเป็นกลอนสุภาพบันทึกไว้ในหนังสือ งานพระราชทานเพลิงศพครูบุญยัง ไว้ดังนี้

"เทพบุตรระนาดทุ้ม"

"เทพบุตรสุดหัวใจหลายบทบาท

ตระนองอาจอาบเสน่ห์

ระนาดทุ้มทุ้มทำนองคะนองเส

ออกลิเกก็เป็นเทพบุตรพลัน

อัมรินทร์ปิ่นดาวดึงส์หลง

อุ้ม บุญยัง เกตุคง ขึ้นสวรรค์

ไปร่ำรำขบรเพลงมรณกรรมจรย

กล่อมเทวโลกตราบนิรันดรพุทธันดร"

ภาพที่ 21 ภาพสุจิตต์ วงษ์เทศ

ภาพที่ 22 ภาพอัลบั้มการบรรเลงของครูบุญยัง เกตุคง ผลิตโดยบริษัทแกรมมี่

อาจารย์เมธิญ กองโชค ศิลปินแห่งชาติสำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร กล่าวถึงครุฑบุญยังว่า
 ผมได้รับการแนะนำเรื่องการใช้เสียงทุ้ม จากพี่ยังเสมอๆ พี่ยังบอกผมว่าเวลา
 ตีทุ้ม ซ้ายนะเอาให้อยู่ แต่ผมไม่ได้เป็นศิษย์นะ รักกันเหมือนพี่เหมือนน้อง ส่วน
 ใหญ่ที่ผมเรียน จะเรียนกับพี่ยังค์มากกว่า ถ้าพูดถึงเรื่องทุ้มนะ ทั้งทาง ทั้งเสียง คน
 นี้ล่ะ สุดยอดเลย เจ้าชอบเรียกครู่ ไอ้ตาโต ผมยังเคยตีประชันกับแกคนหนึ่งเลย
 รายการเสือ สิงห์ กระทิง แรค แกเอาผมชนะอยู่หมัดเลย (เมธิญ กองโชค, สัมภาษณ์ 4
 กุมภาพันธ์ 2552)

อาจารย์ชาติรี อบนวล หัวหน้าสำนักงานการสังคีต กรุงเทพมหานคร กล่าวถึงครุฑบุญยังว่า
 เรื่องทุ้มเนี่ย แกเป็นบุคคลที่พิเศษๆ จริงๆ แม้แต่แม่บ้านของผม เจ้าไม่เป็น
 คนตรี แต่พอได้ฟังครุฑบุญยังตีเพียงครั้งเดียวเท่านั้น กลับบ้านมาเค้าถามผมว่า ดาคน
 นั้นคือใคร เจ้าตีได้ประทับใจ สนุกสนานมากเลย ผมว่าแกมีลูกขยัน ตีทุกลูก ทุก
 เม็ด ไม่รู้จักเหน็ด ไม่รู้จักเหนื่อย (ชาติรี อบนวล, สัมภาษณ์ 31 มกราคม 2552)

อาจารย์ไพฑูรย์ เจยเจริญ อธิบดีหัวหน้ากองการสังคีต กรมศิลปากร กล่าวถึงครุฑบุญยัง
 เกิดคง ว่า

...เสียงเลขผมยังไม่เคยเห็นมีใครทำเสียงได้เหมือนท่านเลย ท่านเป็น
 ลูกศิษย์ครูเพชรนะ ไสค์ลค์ครูเพชรเนี่ยเป็นโบราณที่มันมาก และครุฑบุญยังเนี่ย มีทักษะ
 การใช้มือซ้ายที่ตีมากๆ เพราะท่านตีระนาดตี ตีตีทุกอย่างไม่ว่าจะจิม ซอคู่ ยอดเยี่ยม
 เลย ทุ้ม ระนาด ฉิ่งใหญ่ ก็ตีสุดยอด มือท่านกรอดหนอดโหน่ง มือท่านวิเศษจิงเลย
 เหมือนมีขาง เอาว่าเครื่องมือกลัวท่านนะ
 (ไพฑูรย์ เจยเจริญ, สัมภาษณ์ 17 กุมภาพันธ์ 2552)

อาจารย์วิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ นักดนตรีไทยสังกัดกองดุริยางค์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
 กล่าวถึงครุฑบุญยังว่า

เคยฟังครูยังตีเพลงหน้าพาทย์ ตอนที่ทำงานไหว้ครู เรานึกนะว่า วันนี้ได้ฟังของดี
 แล้ว..... โอ้โฮ เพลงก็แล้ว สองเพลงก็แล้ว ไม่ตีทางสักที รอไปกระทั่งถึงโหมโรง
 สิ่งละอันพันละน้อย นั่งกิน เช่นเหล่า เท่านั้นแหละ อ้อ.....นี่หรือที่เค้าเรียกว่า
 เทวดา (วิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์, สัมภาษณ์ 12 กุมภาพันธ์ 2552)

เอกสิทธิ์ การคูณี นักดนตรีไทยสังกัดกองดุริยางค์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กล่าวถึงครุบุญยัง
เกตุคง ว่า

บังคับเสียงที่สุดขอยศมากๆ ตีเมื่อไร... ประทับใจเมื่อนั้น

เรื่องบันไดเสียงนั้นไม่ต้องพูดถึง คนทุ่มแทบจะทุกๆ คนจะต้องรู้ การตีเป็นประ โยค
ที่เรียกว่าประ โยคตามประ โยคคอบ คือ 4 ห้องแรก และ 4 ห้องหลัง คนทุ่มทั่วไปจะตี
สำนวนที่เป็นคู่กัน ยกตัวอย่างเช่น

ถาม รคช/คชช/ชมรค/-ค- คอบ คชช/คชช/มรคค/-ล

ถ้าเป็นปู่ยังมีลูก

ถาม รคช/คชช/ชมรค/-ค- คอบ จะเปลี่ยน มชล/คชช/มรคค/-ล

เนีย!! สไตลการตีทุ่ม อันเป็นเอกลักษณ์เด่นของปู่ย้งเค้าเลยแหละ

(เอกสิทธิ์ การคูณี, สัมภาษณ์ 20 กุมภาพันธ์ 2552)

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ไม่มีใครปฏิเสธได้เลยว่าครุบุญยัง เกตุคงได้บรรเลงดนตรีอย่างมี
ศิลปะที่งดงามตามทฤษฎีที่ว่าด้วยศิลปะ คือ การแสดงบุคลิกลักษณะของศิลปิน (Art is the The
Expression of Great Personality) อันมีบุคลิกภาพเป็นลักษณะคงที่ของบุคคล หรือแนวโน้มที่แสดง
ให้เห็นถึง ลักษณะที่เหมือน หรือแตกต่างกันของพฤติกรรมทางจิตวิทยา เช่น ความนึกคิด ความรู้สึก
และการกระทำในช่วงเวลาหนึ่งและบุคลิกภาพ เป็นแบบแผนที่เป็นเอกลักษณ์ (Unique) ที่ประกอบกัน
ขึ้นของบุคคลเป็นเอกลักษณ์ประจำตัวของมนุษย์ทุกคน และไม่มีใคร เหมือนใครได้เลย เป็นความ
แตกต่างระหว่างบุคคลจากคำจำกัดความของนักจิตวิทยา ที่ให้ ความหมายเกี่ยวกับบุคลิกภาพนั้น
พอที่จะสรุป กล่าวได้ว่า “บุคลิกภาพ เป็นลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล” ดังนั้น
พฤติกรรมที่ ปรากฏในแต่ละบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน ศิลปะอาจนับได้ว่าเป็นเครื่องมือ หรือสื่อ ที่ใช้
ถ่ายทอดและ บันทึกพฤติกรรมของศิลปิน ดังนั้น ผลงานศิลปะ ก็คือ เครื่องบันทึก พฤติกรรมอันเป็น
บุคลิกภาพ เฉพาะของศิลปินนั่นเอง

ครูบุญยัง เกตุคง กับการเป็นครูผู้ประกอบพิธี

นอกเหนือจากความเป็นนักดนตรีที่มีความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในตัวของครูบุญยัง เกตุคง แล้ว สิ่งหนึ่งที่ติดตามมานั้นก็คือความเป็น ผู้ที่ใฝ่รู้ มักขอมหาครูดีมาเป็นครู ผู้ที่สอนให้เรามีความรู้ ความชำนาญในการทำมหากิน ที่ว่านั่นคือคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวครู ครูไม่จำเป็นต้องพึ่งศิษย์ เพราะตัวครูเองนั้นสามารถทำมหากินได้ตามลำพังอยู่แล้วโดยไม่จำเป็นต้องมีศิษย์มาช่วย การที่จะรับศิษย์หรือไม่จึงขึ้นอยู่กับความเอ็นดูเมตตาของครูเป็นส่วนตัว อำนาจการต่อรองของครูจึงอยู่เหนือศิษย์เสมอมา ศิษย์จึงต้องเคารพยำเกรงครูเสมือนพ่อแม่คนที่สอง สัมพันธภาพระหว่างครูกับศิษย์จึงมีความแน่นแฟ้นและมีความผูกพันกันเสมือนญาติ ต่อมาสังคมมนุษย์เริ่มเปลี่ยนไปโดยเกิดก้าวกระโดดที่สำคัญอันหนึ่งซึ่งทำให้ความสำคัญของครูเริ่มด้อยลง การเปลี่ยนแปลงนั้นก็คือการที่เริ่มใช้ "เงิน" เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ที่ว่าเงินมีส่วนทำให้ความสำคัญของครูเริ่มด้อยลงก็เพราะคนที่มีเงินไม่จำเป็นต้องไปเรียนรู้กับครูก็สามารถแสวงหาสิ่งที่ต้องการได้แทบจะทุกอย่างเช่น อยากจะได้ปลา ก็เอาเงินไปซื้อปลาจากชาวประมง อยากได้เนื้อสัตว์หรือภาชนะเครื่องปั้นก็ไปซื้อหาได้ที่ตลาด ไม่ต้องไปเรียนกับชาวประมงเรียนกับนายพรานหรือช่างปั้นให้ลำบากอีกต่อไป เพียงหาเงินมาได้ก็สามารถได้ของที่ต้องการเสมอ ครูยังคงมีความสำคัญกับศิษย์ก็เฉพาะในเรื่องที่ไม่สามารถหาซื้อได้เท่านั้น เช่นความรู้และความสามารถทางด้านต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็น นามธรรม มิใช่ รูปธรรม ไม่สามารถแสวงหาได้จากตลาดขายสินค้า ใครอยากได้ก็ต้องไปเรียนรู้และฝึกกับครูเอาเอง หากได้พบครูที่ดีศิษย์ก็จะมี ความประทับใจและระลึกถึงครูเป็นพิเศษ มีทั้งความรักและความเคารพอย่างนอบน้อมเพราะครูเป็นผู้สอนให้เขาเหล่านั้นมีความรู้ความสามารถตามที่ต้องการ แม้ว่าครูจะจากไปหรือล่วงลับไปแล้วศิษย์ก็ยังระลึกถึงครูอยู่เสมอทั้งนี้เพราะต้องใช้วิชาความรู้ที่เรียนจากครูทำมหากินอยู่ทุกวันด้วยเหตุนี้จึงเกิดประเพณี "ไหว้ครู" ขึ้น ซึ่งมีหลายสาขาวิชาชีพเช่น นักรบ โหราศาสตร์ นาฏศิลป์ และ ดนตรี เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้เองเป็นปัจจัยให้ครูบุญยัง เกตุคงได้รับมอบหมายให้เป็นครูผู้ประกอบพิธีไหว้ครูทั้ง นาฏศิลป์ จากครูสมยศ เปี่ยมลาภ และในดนตรีได้รับการครอบครูให้เป็นผู้อ่าน โองการไหว้ครูจาก ครูพิมพ์ นักระนาด ซึ่งการที่จะมีผู้ที่ไม่ความรอบรู้ทั้ง 2 อย่างนี้ยากที่จะมีใครเสมอเหมือนได้ เมื่อ ศิลปะ 2 แขนงนี้มาผนวกกันเข้าแล้ว ทำให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตนอีกเรื่องหนึ่งก็คือการรำประกอบ เพลงหน้าพาทย์ในพิธีไหว้ครู ซึ่งนับว่าเป็นนักดนตรีไทยที่มีทำรายได้สวยงามมากท่านหนึ่งของประเทศ ที่เดียว

ภาพที่ 23 ภาพครูบุญยัง เกตุคง รำเพลงหน้าพาทย์

ด้วยความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและครูบาอาจารย์ของครูบุญยัง เกตุคง ทำให้ครูบุญยัง และลูกศิษย์สร้างเหรียญสำหรับเป็นที่ระลึกในพิธีไหว้ครูไว้เป็นที่ระลึก โดยได้นมัสการพระเดช พระคุณพระอาจารย์ญาณวิฑฒนเถร (หลวงพ่อกุณ ปรีสุทโธ) แห่งวัดบ้านไร่ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นพระที่ครูบูชาเคารพเลื่อมใสมาโดยตลอด ทำการปลุกเสกเหรียญดังกล่าว แจกแก่ลูกศิษย์ลูกหาของครูบุญยัง เกตุคง

ภาพที่ 24 ภาพเหรียญที่ระลึกงานไหว้ครู ด้านหน้า

ภาพที่ 25 ภาพเหรียญที่ระลึกงานไหว้ครู ด้านหลัง

ชายศิษย์ครูบุญยัง เกตุคง

จากการสัมภาษณ์และสืบค้นจากข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มลูกศิษย์ในส่วนของการเรียนปีพาทยของครูบุญยังออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ลูกศิษย์ที่เกิดจากสายสัมพันธ์อันยาวนานที่มีมาแต่เดิมได้แก่ บ้านจรรย์นาฏย์ บ้านวัดเสวตฉัตร บ้านเรือนนท์ บ้านวัดพญาปราบ บ้านครุรวม พรหมบุรี และการมาเรียนแบบ ต่อยอด
2. ลูกศิษย์ที่สอนตามโรงเรียนดนตรี และไปตามบ้าน ได้แก่ โรงเรียนดนตรีศศิธิยะ บ้านอาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ลูกศิษย์สายโคราช ได้แก่ การรับนักดนตรีที่เป็นนักดนตรีในคณะลิเก และลูกหลานของนักดนตรีในคณะลิเก รวมถึงนักดนตรีที่ได้รับการฝากตัวมาจากครูในกรุงเทพฯแต่มีรกรากบ้านเกิดอยู่ที่โคราช

ในการทำปฏิญาณนิพนธ์ฉบับนี้ ได้ทำการวิจัยภาคสนามโดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องตามสาย สายศิษย์ทางดนตรีข้างต้น เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการสืบค้นและเพื่อเป็นประโยชน์ต่อไป โดยผู้วิจัยจะขอนำรายละเอียดต่างๆ เหล่านี้ไว้ในภาคผนวกท้ายเล่ม ได้แก่

1. บ้านจรรย์นาฏย์ คือ นายพิทักษ์ จรรย์นาฏย์
2. บ้านวัดเสวตฉัตร คือ นายเรืองเดช พุ่มไสว
3. บ้านวัดพญาปราบ คือ อาจารย์สุเชาว์ หลิมพานิช
4. บ้านครุรวม พรหมบุรี คือ อาจารย์ไชยยะ ทางมีศรี และอาจารย์ประมวล ครุจาสิงห์
5. ลูกศิษย์ที่มาเรียนแบบต่อยอด ซึ่งในครั้งนีผู้วิจัยได้เรียกลูกศิษย์กลุ่มนี้ว่าพวกเบ็ดเตล็ดพอที่สืบทราบได้ มีดังนี้

อาจารย์ชาติรี อบนวล เป็นศิษย์ที่ร่วมงานกัน ณ วงดนตรีกรุงเทพมหานคร
(วงเทศบาล)

อาจารย์จรินทร์ แจ่มอรุณ เป็นศิษย์ที่ร่วมงานกัน ณ วงดนตรีกรุงเทพมหานคร
(วงเทศบาล)

อาจารย์ไพฑูรย์ เฉยเจริญ เป็นศิษย์ที่หลงไหลในเสียงท่วงของครูบุญยัง เกตุคง
และขอให้อาจารย์เสรี หวังในธรรม นำไปฝากตัว
เป็นศิษย์

6. สายศิษย์ทางโคราช อาทิ

อาจารย์ชัยวัฒน์ รอดสูงเนิน

อาจารย์จำเรียง รอดสูงเนิน

อาจารย์สุเทพ กิขุนทด

7. สายศิษย์ที่ครูมาสอนที่บ้าน ในที่สืบค้นได้เพียงบ้านอาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต คือ

นายวัลลภสิริ์ สดประเสริฐ

นายชัยวุฒิ คินปรางค์

อุปนิสัยส่วนตัว

หลังจากที่ครูบุญยังเกษียณอายุราชการ ตำแหน่งนักดนตรีสังกัดวงดนตรีเทศบาล ในปี 2527 ครูบุญยัง ได้รวบรวมเงินส่วนหนึ่งซื้อบ้านไว้ที่หมู่บ้านปรางค์ทอง จังหวัดโคราช โดยจะมีลูกศิษย์สายโคราชเป็นผู้ดูแล โดยวันศุกร์จะมาจากโคราช ถึงกรุงเทพฯประมาณบ่ายๆ จะนัดพบกับศิษย์ที่บ้านวัดเสวตฉัตรก่อน วันเสาร์และวันอาทิตย์จะสอนดนตรีที่ศศิธิยะ ตั้งแต่เข้าไปจรดเย็นถ้าวันใดที่จะต้องมาบ้านอาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต ก็จะต่อทำรำแก่อาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต และถ่ายทอดเรื่องดนตรีแก่นายวัลลภสิริ์ สดประเสริฐ นายชัยวุฒิ คินปรางค์ โดยช่วงเช้าจะสอนรำ ช่วงบ่ายจะสอนดนตรี พร้อมกับซ้อมการแสดงหุ่นกระบอกเรื่องสามก๊ก โดยก่อนหน้านั้นได้เชิญครูบุญยังค์ เกตุคง ซึ่งเกษียณอายุก่อนครูบุญยัง เข้าไปเป็นนักดนตรีประจำและเป็นครูที่ปรึกษา เมื่อครูบุญยังเกษียณแล้ว อาจารย์จักรพันธ์ จึงได้เรียนเชิญครูบุญยัง ให้มาเป็นครูผู้ใหญ่ในบ้านอีกท่านหนึ่งด้วย

ส่วนที่โรงเรียนศศิธิยะครูจะสอนจิมบ้าง เครื่องสายบ้าง ตามแต่จะมีนักเรียนมาให้สอน นอกเหนือจากนั้นครูจะใช้ชีวิตกับลูกศิษย์ที่โคราช เมื่อมีงานไปบรรเลงดนตรีได้เงินบ้าง ไม่ได้เงินบ้าง ครูบุญยังไม่เคยที่จะขอต่อ หรือบ่นให้ลูกศิษย์คนใดรับรู้เลย บางครั้งครูเป็นไข้สูงถึงกับนอนชม เวลาบรรเลงครูจะวาดลีลาจับไม้ซิ่นดี คล้ายกับการเจ็บป่วยนั้นมีได้บั้นทอนจิตใจให้เป็นอุปสรรคแต่อย่างใด แต่พอวางไม้ก็สิ้นแรง เรื่องความอดทนอดกลั้นในเรื่องของโรคพยาธินี้ คุณวัลลภสิริ์ สดประเสริฐเล่าให้ฟังว่า ...ครูจะไม่แสดงอาการ และจะไม่บอกว่าครูเป็นอะไรเลย ครูเก็บอาการได้ดีมาก เมื่อครั้งครูใกล้จะเสียชีวิต ครูชอบทำท่าเกาที่โหนกแก้ม ถ้าครูไม่เสียชีวิตด้วยโรคหัวใจล้มเหลวเฉียบพลัน ครูก็จะเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง เพราะว่าแพทย์ได้พบว่ามีเชื้อมะเร็งลามอยู่แถมที่ครูชอบเกา

(วัลลภสิริ์ สดประเสริฐ, สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์ 2552)

...ครูบุญยัง เกตุคง มีโรคประจำตัวคือโรคเก๊าท์มานานหลายปี ยังเป็น
 เก๊าท์ เวลาที่มีอาการเกิดขึ้นจะปวดขา ครูหาวิธีแก้ปวดขาโดยการลุกขึ้นมาได้
 ระนาด ครูบอกว่า "ไม่ทราบว่าจะทำอะไรดี...ทีระนาดดีกว่า" ครูจะไม่ทาน
 อาหารที่แสลง อันได้แก่ ไก่ นก เพราะครูบุญยังมีความเชื่อถือที่ลึกซึ้งไปกว่า
 ผลกระทบที่มีต่อสุขภาพ นั่นก็คือครูบุญยังจะไม่กินไก่เลยเนื่องจากว่าครูบุญยังได้
 เคยไปเป็นศิษย์ของหลวงปู่เดิม นับถือเป็นครูบาอาจารย์ได้วิชาอาคมรวมถึงของ
 ขลังมาไว้บูชาติดตัว หลวงปู่เดิมท่านเลี้ยงไก่ไว้เป็นจำนวนมาก จึงเป็นเหตุให้ครู
 บุญยังเลิกกินไก่ไปตลอดชีวิต (วัลลภสิริ สดประเสริฐ, สัมภาษณ์ 7 กุมภาพันธ์
 2552)

ในเรื่องการมีจิตใจที่เมตตา ครูบุญยัง เกตุคงเป็นบุคคลที่มีความสงสาร เห็นอกเห็นใจ ผู้อื่น
 เป็นอันดับ ครูบุญยังเล่าเรื่องนี้ให้แก่นายวินัย หริมพานิช ฟังว่า

...ช่วงที่ครูขับรถจากกรุงเทพไปโคราช เจอขอทานอยู่ข้างถนน ครูสงสารมาก จึง
 หยิบผ้าขาวม้าในรถออกมาเปลี่ยน จากนั้นถอดเสื้อผ้าและกางเกงที่ครูใส่เอาไปให้
 ขอทาน พร้อมกับยังให้เงินขอทานไปซื้อข้าวอีก นอกจากความเมตตาที่ครูมีให้ต่อ
 บุคคลอื่น ลูกศิษย์สายโคราชก็เป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงจิตใจอันดี
 งาม (วินัย หริมพานิช, สัมภาษณ์ 10 กุมภาพันธ์ 2552)

ความเมตตาที่ส่งผลไปถึงสัตว์เลี้ยงแสนรักของครู ครูได้เลี้ยงลิงไว้ที่บ้าน 1 ตัว ลิงตัวนั้นเป็น
 ลิงที่มีประวัติการถูกรังแกจนมีอาการทางประสาท ครูบุญยัง เก็บเอาลิงตัวนั้นมาเลี้ยง พอครูไม่อยู่ลิงจะ
 ไม่ออกมาพบปะผู้คนเลย ครูเป็นห่วงลิงตัวนี้มาก ถ้าครูมีธุระจริงๆ ที่กรุงเทพมหานคร ครูจะให้นาย
 ชัยวัฒน์ รอดสูงเนิน เป็นผู้ไปให้อาหาร

เรื่องของความรักใคร่ที่ครูมีต่อพี่ชาย คือ ครูบุญยงค์ เกตุคง ครูบุญยัง เกตุคง เคยกล่าวไว้ว่า "ขงค้ไปไหน ยังต้องไปที่นั่น" ความรักที่มีต่อพี่ชายของครูบุญยัง ถือเป็นที่สุดในชีวิต ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่ววงการ ดังมีเรื่องเล่าสืบมาดังนี้

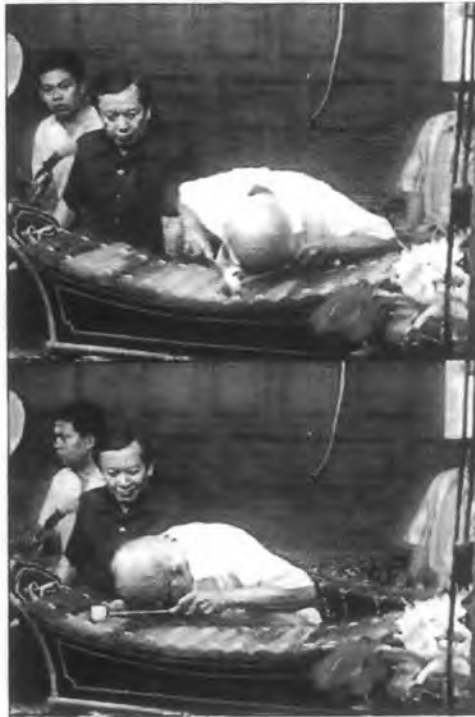
ภาพที่ 26 ภาพครูบุญยงค์ กับครูบุญยัง งานไหว้ครู จังหวัดราชบุรี

...ครั้งหนึ่งมีหลานศิษย์ของครูบุญยัง เกตุคงคนหนึ่งซึ่งศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาทางดนตรี ขณะที่ศึกษาในชั้นเรียนนั้นก็ให้มีครูผู้สอนท่านหนึ่ง ซึ่งมีอายุอานามราวรุ่นลูกศิษย์ของครูบุญยัง ได้กล่าวขกตัวอย่างทำนองติระนาดและบุคลิกภาพของดนตรีระนาดเอกทั้งที่ดีและไม่ดี จนมาถึงตัวอย่างทำนองติระนาดที่ไม่ดี พร้อมกับขกตัวอย่าง ทำนองติระนาดที่ยกให้ล่ขวาขึ้นซึ่งตรงกับทำนองดีของครูบุญยงค์ เกตุคง ผู้เป็นพี่ชายของครูบุญยัง พอเลิกเรียนแล้วหลานศิษย์ผู้นั้นก็ได้้นำความไปเรียนให้ครูบุญยังทราบ เมื่อได้ทราบข่าวว่ามีครูจากสถาบันที่หลานศิษย์ศึกษาอยู่นั้นมาพาดพิงขกตัวอย่างบุคลิกภาพที่ไม่ดีในการติระนาดมาตรงกับบุคลิกของครูบุญยงค์ผู้เป็นพี่ชายสุดที่รัก เช้าวันรุ่งขึ้นครูบุญยังก็ไม่รอช้ารีบเดินทางไปที่สถาบัน แล้วถามหาตัวอาจารย์ผู้ที่กล่าวบริภาษครูบุญยงค์ เมื่อหาตัวเจอแล้วครูบุญยังก็เข้าไปหาพร้อมกับถามว่า เหตุผลประการใดถึงมาพาดพิงถึงพี่ชายของท่าน หรือถ้ามีปัญหาอะไรข้องใจ ท่านก็พร้อมที่จะตีประชันด้วยเสมอ จนเป็นเหตุให้อาจารย์ท่านนั้นต้องขอโทษครูบุญยังโดยปริยาย (เสรี หริมพณิชย์, สัมภาษณ์ 4 กุมภาพันธ์ 2552)

นอกจากนี้แล้ว เรื่องอุปนิสัยส่วนตัวที่สำคัญ ที่นอกเหนือจากการมีเมตตา กรุณา ความรักที่รักน้อง รักลูกศิษย์แล้ว ในเรื่องการให้ความสำคัญแก่ครูบาอาจารย์ ครูบุญยังก็ไม่เป็นรองใครเหมือนกัน เห็นได้จากการไม่รังเกียจในการที่จะปรนนิบัติครูเด็ก เสือสง่า ผู้ที่ให้วิชาด้านการรำ ครูยังได้รับใช้ในเรื่องการรักษาพยาบาลครูเด็กที่ป่วยเป็นวัณโรค ทั้งเสมหะปนเลือดที่กรังอยู่ในลำคอ ระบบขับถ่ายที่ขัดข้อง แม้แต่ภรรยาครูเด็กก็ยังทิ้งครูไป ครูบุญยังได้ปรนนิบัติครูเด็ก เสือสง่าจนสิ้นใจอยู่ในมือ (อ้างในหนังสือบุญยัง ทุ่มยอด, 2541 : 123)

ครูบุญยัง เป็นครูที่มีแต่ให้ อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่เคยที่จะหวังสิ่งตอบแทนจากศิษย์เลย คุณชัชวาลิ ดินปรางค์ ศิษย์ผู้หนึ่ง เล่าให้ฟังว่า

เวลาครูมากรุงเทพฯ ในแต่ละครั้ง ครูจะมีสิ่งที่คิดไม่คิดมือมาฝากเสมอ เช่น พระเครื่องบ้าง ขนมบ้าง ครูชอบทานน้ำพริก กับใบกระถิน นัตถ์ยานัตถ์ ขอบขา บำรุงกำลัง ครูชอบเล่นไฮโล ชอบเล่นพนันม้า ถึงกับตั้งคอกม้า น้ำทุกตัวของครูจะตั้งชื่อว่าเกตุแทบทุกตัว เช่น เกตุวดี เกตุลอย เกตุ ครูชอบความสนุกสนาน ชอบให้ลูกศิษย์มาหาพบปะสังสรรค์แล้วตั้งวงทำกับข้าวทานกัน อาหารที่ครูบุญยังทำแล้วติดอกติดใจ จนครูบุญยังค์ เกตุคงผู้เป็นที่ออกปากชม คือเมี่ยงปลาหู (ชัชวาลิ ดินปรางค์, สัมภาษณ์ 8 กุมภาพันธ์ 2552)

ภาพที่ 27

ภาพ ครอบญาติ เกตุคง (บรรเลงดนตรีเป็นครั้งสุดท้าย) เพื่อ
มางานไหว้ครูบ้านจรรยาญาติ ก่อนที่จะกลับไปเสียชีวิตที่โคราช

ทรงศักดิ์ เสนิหงษ์ : ระนาดเอก

บุญยั้ง เกตุคง : ระนาดทุ้ม

ไพรัช จรรยาญาติ : มโหรีวงใหญ่

นพภัฏ จรรยาญาติ : มโหรีวงเล็ก

สมบัติ สัจวิทยนทอง : ซออู้

บุษราคัม จรรยาญาติ : มาให้รางวัล (เสื้อสีน้ำเงิน)

พิทักษ์ จรรยาญาติ : กำลังประกาศขอเพลงเซ่นจีน

เพื่อนที่กความทรงจำให้น้อยๆ คู่เป็นครั้งสุดท้าย

ภาพที่ 27 ภาพครอบญาติ เกตุคง เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2540 บรรเลงคืนวันสุกคิบบ
งานไหว้ครูบ้านจรรยาญาติ ก่อนเสียชีวิต 2 วัน

วาระสุดท้ายชีวิต

ครูบุญยัง เกตุคง ถึงแก่กรรมเมื่อวันศุกร์ที่ 22 สิงหาคม 2540 อย่างปัจจุบันทันด่วนด้วยโรคหัวใจล้มเหลวเฉียบพลัน ณ โรงพยาบาลค่ายสุรนารี รวมอายุได้ 73 ปี โดยตั้งศพตั้งแต่วันที่ 23 สิงหาคม ไปจนถึงวันที่ 29 สิงหาคม 2540 ณ วัดโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดโคราช และได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวันอังคารที่ 13 มกราคม 2541 เวลา 16.00 น. เสาจริงเวลา 22.00 น. เก็บอัฐิและบำเพ็ญกุศลเถียงพระเช้าในวันรุ่งขึ้น ภายในงานพระราชทานเพลิงศพ ประกอบด้วยวงดนตรีของลูกศิษย์ได้แก่

1. วงเครื่องมอญของ คณะจรรยาภูย์
2. วงปี่พาทย์นางหงส์ จากกองดุริยางค์กองทัพบก
3. วงปี่พาทย์นางหงส์ จากวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร
4. วงปี่พาทย์มอญวัดช่องนนทรี พระราม 3 กรุงเทพมหานคร
5. วงศิษย์ครูบุญยังค์ เกตุคง

นายฉลอง ฝ่าย โศกสูง (แก็ะ) เป็นลูกศิษย์ที่ครูยังไว้ใจให้ดูแลเครื่องปี่พาทย์แทน วันที่ครูป่วย ครูบุญยังพูดกับลูกศิษย์ที่อยู่ด้วยว่า "ให้รอไอ้แก็ะมันก่อน ให้ไอ้แก็ะมันนำไป" พอดีกับที่คุณพิช รัตนสันเทียะ กำลังอุ้มครูขึ้น นายแก็ะมาทันพอดี จึงได้อุ้มขึ้นรถ ครูยังพูดว่า "เออไอ้แก็ะมาแล้ว ไปรดไอ้แก็ะก็ได้" ซึ่งเวลานั้นเป็นเวลา 15 นาฬิกาอีก 3 ชั่วโมงต่อมาคือ 18.30 นาฬิกา ครูบุญยังก็สิ้นใจอย่างสงบ

อาจารย์สุเทพ กิขุนทด เล่าให้ฟังว่า

วันที่ครูยังจะเสียชีวิต จะสตาร์ทมอเตอร์ไซด์ ไปหาครูที่โรงพยาบาล สตาร์ทเท่าไร ก็เครื่องก็สะอึก ๆ ไปยังไม่ถึงโรงพยาบาลเลย มีโทรศัพท์มาบอกว่าครูเสียชีวิตแล้ว พอฝ่ายลูกศิษย์โคราชทราบข่าวการจากไปของครูบุญยัง จึงได้นัดประชุมหารือเรื่องการจัดการศพกันที่บ้านของท่าน เข้าไปค้นเอกสารภายในห้องนอนของท่าน พบซองมากมายเห็นใบอยู่ใต้ที่นอนของท่าน ค้นไปค้นมาไปเจอเอาก้อนสดางค์ที่ห่อด้วยกระดาษหนังสือพิมพ์ พบสดางค์อยู่ 4 หมั่นบาท ท่านคงหึงเงินก้อนนี้ไว้ทำศพท่าน (สุเทพ กิขุนทด, สัมภาษณ์ 20 มีนาคม 2552)

ภาพที่ 28 ประมวลภาพในพิธีบำเพ็ญกุศลงานพระราชทานเพลิงศพ ครุบุญยัง เกตุคง

จากการศึกษาประวัติชีวิตของครูบุญยัง เกตุคง พบว่าครูบุญยัง เกตุคง เป็นศิลปินที่ประสบความสำเร็จเป็นที่สุด ซึ่งมีไม่เพียงความสำเร็จทางศิลปินฝ่ายการแสดงแต่เพียงด้านเดียว แต่ความโดดเด่นอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในตัวท่านก็คือการเป็นศิลปินประเภทศิลปะดนตรีไทย ครูบุญยัง เกตุคงทำหน้าที่ศิลปินได้ดีทั้งสองด้าน แต่รัฐบาลคงจะไม่สามารถให้รางวัลศิลปินแห่งชาติ ที่ศิลปินทุกคนถือว่าเป็นเกียรติประวัติอันสูงสุดที่ควรจะได้รับ และให้ความภาคภูมิใจ ถึงสองสาขาในบุคคลคนเดียวกันได้ ดังนั้นครูบุญยัง เกตุคง จึงเป็นเพียง ต้นแบบของนักดนตรีรุ่นหลังซึ่งสนใจในศาสตร์ระนาดทุ้ม ท่านเป็นศิลปินที่ได้รับความชื่นชมสำหรับผู้ศึกษาในเรื่องของระนาดทุ้มไปเสียแล้ว การที่ครูบุญยัง เกตุคง จะเป็นศิลปินในดวงใจนั้นต้องมีปัจจัยหลายประการ ด้วยจะต้องมีทั้งความรู้ความสามารถ รวมถึงความอดทน อดกลั้น การแสดงความคิดรวบยอดสู่การถ่ายทอดที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ฝ่าฟันอุปสรรคนานา ผลิตผลงานเพื่อให่วงการดนตรีไทยเป็นที่ยอมรับไม่ใช่เรื่องง่าย จากที่เหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น ผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้นิสิตปริญญาโททางสาขาดนตรีไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ ซึ่งได้ฟังการบรรเลงที่บ้านทีกด้วยระบบดิจิทัล ในห้องสมุดดนตรีไทย ที่จัดทำขึ้นโดยศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาเป็นแรงบันดาลใจให้ทำวิทยานิพนธ์ในเพลงเรื่องเชิดจีน ที่ครูบุญยัง เกตุคง บรรเลงระนาดเอก ครูบุญยัง เกตุคง ตีระนาดทุ้ม และครูบุญยัง เกตุคง ท่านคงนึกไม่ถึงว่า ผลงานการบรรเลงที่ท่านได้บันทึกเสียงไว้ให้กับ ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ซึ่งได้จัดทำเป็นเทปคลาสเซตเพื่อจำหน่ายนั้น จะทำให้ดำเนินการหาร่องรอยทางวัฒนธรรมดนตรีได้ สมดังคำที่ครูบุญยัง เกตุคง มีความประทับใจในการบรรเลงเพลงเชิดจีน ถึงกับเขียนแสดงความรู้สึกถึงเพลงเชิดจีนไว้ในหนังสืองานพระราชทานเพลิงศพ อาลัยรักแก่ครูบุญยัง เกตุคง หน้า 37 ดังข้อความต่อไปนี้

สูญแล้วลมปราณ

อาจารย์บุญยงค์ ศิลปินแห่งชาติ

ข้าพเจ้าผู้เป็นน้องชายสุดเลิกละสลัก (สุดพรรณผล) มาแต่เดิม ไม่อยากผจญกรรมอะไร บรรยาย

บุญยงค์หนีข้าพเจ้าจริง

บุญยงค์ตามบุญยงค์จริง

ครั้งหนึ่ง บุญยงค์หนีไปเรียนดนตรีไทยที่ประตูนครราชสีมา ครูชื่อครูหรั่ง บุญยงค์ตามไป

ครั้งสอง ยงค์หนีครูหรั่ง ไปจังหวัดมหาสารคาม ครูชื่อครูม้าย (ครูทองหล่อ)

ครั้งสาม ยงค์หนีไปอยู่วัดช่องลม บุญยงค์ตามไป ครั้นย้ายข้าพเจ้าไปรับบาลมาอยู่บ้านของตาที่

วัดประทุมใน คุณพ่อไปรับให้ไปอยู่กรุงเทพฯ เราสองคนไปด้วยกัน ตีพิพาทวิวาทบางเวลา สองคนพี่น้อง

ลาประสิทธิ์ เกตุคง น้องของพ่อ บอกว่าครูหรั่งหวัง

อูฐยา ชื่อครูเพชร ความรู้เป็นเลิศของดนตรีไทย ยงค์ไปเรียน บุญยงค์ก็ตามไป เรียนแล้วกลับมาอยู่กรุงเทพฯ

องค์เข้าไปเป็นคนหน้าตาเอกของวงดุริยางค์กรมดุริยางค์เป็นคนน้องเล็ก ยงค์ย้ายมาเป็นลูกศิษย์ครูหลวง

ประสิทธิ์ไพเราะ (ศรี ศิลปินรางวัล) ยังตามไปเป็นคนพี่

ผมเมื่ออาชีพหาได้ไม่พอกิน นอกคุณพ่ออยากเป็น

สิก รายได้ดีกว่าพิพาทย์ พอส่งไปเรียน ผมเรียนหลาย

ครู ครูสุดท้ายคือ สูงศักดิ์ เลือ่งง่า แสดงอยู่หลายคณะ

ครูยงค์ไปให้ตำราในครูสนิทจนเป็นลูกพาใช้ได้ โชคดี

ด้วยข้าพเจ้าพอมีเงินนมตั้งคณะลูกชื่อวาทะดุคงดำรงดี

ศิลป์ ผมเป็นพระเอก ยงค์เป็นโจก (ตลกตามพระเอก)

แสดงอยู่หลายปี จนข้าพเจ้าชนะชนะเลิศได้รับถ้วยทองคำ

หน้าห้าบาทจาก จอมพล ป. พิบูลสงคราม

ยงค์บอกผมเมื่ออาชีพลิเก เข้ารับราชการกรม

ประชาสัมพันธ์ ผมเลยฉายเดี่ยว ระหกระเหินไปตาม

สถานที่ต่าง ๆ

จนกระทั่งยงค์ได้เป็นหัวหน้าวงดนตรีไทย กทม.

เรียกผมไปเป็นคนตีทุ้ม ประจำวงพิพาทย์ กทม. ยงค์ตี

ระนาดเอก ยังตีระนาดทุ้ม ลูกล่อลูกชนลูกชัตลูกสนาน

แต่ถ้ายงค์มาหนีข้าพเจ้าไปทางนี้ ผมจับมือที่

ขาดแล้วพูดว่า แล้วเราจะตามไป มีคำพูดหนึ่งที่น่าฟัง

คือ เตี้ยวกลิ้ม) ยงค์จากไป ใครคิดถึง เตี้ยวกลิ้ม ลิม

ได้ไม่เป็นไร ชีวิตเราสองคนพี่น้อง ต่อสู้มาพอสมควร

ถ้ายงค์ยังอยากตีระนาดเอก ต้องการให้ยงค์ตีระนาดทุ้ม

โปรดมาเรียกไม่ว่าที่ไหนเราจะไป เตี้ยวกลิ้ม ลิมเถอะ

หรือยาลิม

ยงค์ตีระนาดเอก ยังตีระนาดทุ้ม เพลง

เข็ดจีน

บุญยงค์ เกตุคง
ศิลปินแห่งชาติ

บุญยงค์ เกตุคง ๓๗